

Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU6

Personalfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i betänkandet. Dessa handlar om bl.a. personal- och kompetensförsörjning inom totalförsvaret och räddningstjänsten, könsfördelning och jämställdhet, civilplikt, veteraner och frivilliga försvarsorganisationer.

I betänkandet finns 19 reservationer (S, SD, V, C, MP) och tre särskilda yttranden (SD, V). I två särskilda yttranden förklarar Sverigedemokraterna att partiet har andrahandsyrkanden.

Behandlade förslag

Cirka 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet6

 Ärendet och dess beredning.....6

 Bakgrund6

Utskottets överväganden.....8

 Totalförsvarsplikt8

 Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och
 behålla personal19

 Jämställdhet och inkludering27

 Personalförsörjning inom räddningstjänsten34

 Frivilliga försvarsorganisationer.....40

 Veteraner45

 Frivilliga svenskar som försvarat Ukraina49

 Skydd för utländsk personal51

Reservationer55

 1. Totalförsvarsplikt, punkt 1 (S).....55

 2. Totalförsvarsplikt, punkt 1 (V, C)55

 3. Totalförsvarsplikt, punkt 1 (MP)57

 4. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och
 behålla personal, punkt 2 (S, V)58

 5. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och
 behålla personal, punkt 2 (SD)59

 6. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och
 behålla personal, punkt 2 (C).....60

 7. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och
 behålla personal, punkt 2 (MP).....61

 8. Jämställdhet och inkludering, punkt 3 (S, V, C, MP)62

 9. Personalförsörjning inom räddningstjänsten, punkt 4 (S)63

 10. Personalförsörjning inom räddningstjänsten, punkt 4 (C)63

 11. Personalförsörjning inom räddningstjänsten, punkt 4 (MP)64

 12. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 5 (S)65

 13. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 5 (SD)65

 14. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 5 (V, MP).....66

 15. Veteraner, punkt 6 (S, V).....67

 16. Veteraner, punkt 6 (SD).....67

 17. Veteraner, punkt 6 (C)68

 18. Veteraner, punkt 6 (MP)69

 19. Skydd för utländsk personal, punkt 8 (MP)70

Särskilda yttranden71

 1. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera
 och behålla personal, punkt 2 (SD).....71

 2. Veteraner, punkt 6 (SD).....71

 3. Personalfrågor (V)71

Bilaga

Förteckning över behandlade förslag72

 Motioner från allmänna motionstiden 2024/2572

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Totalförsvarsplikt

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:296 av Kjell-Arne Ottosson (KD),

2024/25:497 av Martina Johansson (C),

2024/25:505 av Anne-Li Sjölund (C),

2024/25:627 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14,

2024/25:2265 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 16,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 24 och 27,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 93 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 13–15, 38 och 43.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V, C)

Reservation 3 (MP)

2. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1273 av Mathias Tegnér (S) yrkande 1,

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1731 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 25, 26, 29, 31, 33 och 34,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 86, 91 och 94 samt

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 20–23.

Reservation 4 (S, V)

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (MP)

3. Jämställdhet och inkludering

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 28 och 30,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 87–90,

2024/25:3069 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 7 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 16–19.

Reservation 8 (S, V, C, MP)

4. Personalförsörjning inom räddningstjänsten

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:602 av Alexander Christiansson (SD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:2493 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 3,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 53,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 58 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 39.

Reservation 9 (S)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (MP)

5. Frivilliga försvarsorganisationer

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 9,

2024/25:2368 av Thomas Ragnarsson (M),

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 35 och

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 62.

Reservation 12 (S)

Reservation 13 (SD)

Reservation 14 (V, MP)

6. Veteraner

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 8,

2024/25:3002 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 32,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 92 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 24.

Reservation 15 (S, V)

Reservation 16 (SD)

Reservation 17 (C)

Reservation 18 (MP)

7. Frivilliga svenskar som försvarat Ukraina

Riksdagen avslår motion

2024/25:23 av Magnus Jacobsson (KD).

8. Skydd för utländsk personal

Riksdagen avslår motion

2024/25:810 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 19 (MP)

Stockholm den 10 april 2025

På försvarsutskottets vägnar

Matheus Enholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matheus Enholm (SD), Jörgen Berglund (M), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Hanna Westerén (S), Gulan Avci (L), Alexandra Anstrell (M), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Emma Berginger (MP), Per Söderlund (SD), Markus Selin (S), Camilla Brunsberg (M) och Lena Johansson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 62 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25. Motionerna rör bl.a. personal- och kompetensförsörjning inom totalförsvaret och räddningstjänsten, könsfördelning och jämställdhet, civilplikt, veteraner och frivilliga försvarsorganisationer.

Utskottet har under riksmötet 2024/25 fått information i frågor som behandlas i betänkandet. Den 11 februari 2025 fick utskottet information av marinchefen och en medarbetare från Försvarsmakten om aktuella frågor inom marinen, bl.a. om personalläget. Den 25 februari 2025 besökte företrädare för Plikrådet utskottet för att informera om sin verksamhet. Den 11 mars 2025 informerade generaldirektör Mikael Granholm med medarbetare från Försvarsmakten utskottet om myndighetens budgetunderlag för 2026. Utskottet fick den 1 april 2025 information om värnplikten av Försvarsmaktens generaldirektör Mikael Granholm och Plikt- och provningsverkets generaldirektör Peter Göthe.

Bakgrund

Arbetsgivarpolitik

Arbetsgivarpolitiken är en del av förvaltningspolitiken. Målet för arbetsgivarfrågor är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att myndigheterna har kompetens att fullgöra sina uppgifter. Detta mål utgår från den långtgående delegeringen av arbetsgivarpolitiken i staten som utgör en viktig komponent i regeringens styrning av statsförvaltningen och beslutades av riksdagen 1994 (prop. 1993/94:77, bet. 1993/94:KU19, rskr. 1993/94:264 och bet. 1994/95:KU3, rskr. 1994/95:7–8). I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr.2) redovisar regeringen de delmål som har satts upp för de statliga arbetsgivarna:

- Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande.
- En jämn könsfördelning på ledande befattningar i staten ska eftersträvas.
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska.
- Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer.
- Arbetsmiljön i staten ska vara god.
- De statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd.

Ansvaret för den statliga arbetsgivarpolitiken har till stor del delegerats till de statliga myndigheterna. Den långtgående delegeringen innebär att myndigheterna, utifrån sina uppgifter, har en betydande frihet bl.a. när det gäller kompetensförsörjning, kompetensutveckling, lönevillkor och andra

anställningsvillkor, arbetsmiljö samt arbetet med den statliga värdegrunden. För att regeringen ska kunna följa utvecklingen av kompetensförsörjningen lämnar myndigheterna varje år sedan 1997 en redovisning av sin kompetensförsörjning till regeringen. Sedan 2003 görs denna redovisning i myndigheternas årsredovisningar. Myndigheterna ska genom sin kompetensförsörjning säkerställa att relevant kompetens finns för att fullgöra sina uppgifter och för att tillgodose sina behov på både kort och lång sikt. Myndigheterna ska vidare systematiskt analysera vilken kompetens som behövs för att de ska klara sina nuvarande och framtida uppgifter. De yttre ramarna för den statliga arbetsgivarpolitiken bereds av finansutskottet inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, vilket bl.a. omfattar den statliga förvaltningspolitiken och statliga arbetsgivarfrågor.

När det gäller myndigheters arbetsgivarpolitik framgår det av 8 § myndighetsförordningen (2007:515) bl.a. att myndigheter ska skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet.

Totalförsvarets inriktning och utformning

Den 17 december 2024 beslutade riksdagen om den försvarspolitiska inriktningen för perioden 2025–2030. Utskottet behandlade regeringens förslag i betänkandet Totalförsvaret 2025–2030. Med bifall till propositionen godkände riksdagen bl.a. inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114). Beslutet innebar bl.a. ytterligare förstärkningar av krigsorganisationen, vilket i likhet med det förra försvarsbeslutet bedöms medföra ett utökat personalbehov inom Försvarsmakten.

Den parlamentariskt sammansatta Försvarsberedningen svarar sedan 1990-talet för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Försvarsberedningen ska bl.a. följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden och redovisa sin syn på viktigare långsiktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor inför regeringens förslag till riksdagen.

I likhet med tidigare år utgjorde Försvarsberedningens rapporter, tillsammans med underlag från myndigheterna, grunden för den försvarspolitiska inriktningspropositionen.

Utskottets överväganden

Totalförsvarsplikt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om totalförsvarsplikt.
Jämför reservation 1 (S), 2 (V, C) och 3 (MP).

Motionerna

I partimotion 2024/25:3038 lyfter Daniel Helldén m.fl. (MP) vikten av att de värnpliktiga ges goda villkor och föreslår därför att de värnpliktigas dag-ersättning ska indexregleras för att smidigt följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis bidrag från Centrala studiestödsnämnden (yrkande 93). Liknande förslag finns i kommittémotion 2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 14. I den senare motionen yrkas också att förplägnadsersättningen för värnpliktiga och kadetter ska reflektera de kostnader som den är menad att täcka samt att även denna ska indexregleras (yrkande 15). Därutöver anser motionärerna att det formella medinflytandet behöver ses över, och de föreslår därför att Pliktrådets ställning ska höjas i syfte att stärka de värnpliktigas rättigheter (yrkande 13). Vidare anser motionärerna att de skäl som fanns för att lägga ned beredskapspolisen inte längre är giltiga på grund av den försämrade säkerhetspolitiska situationen och eftersom civilplikten är aktiverad för vissa sektorer. Motionärerna föreslår därför att civilplikten återaktiveras även för beredskapspolisen (yrkande 38). Slutligen framhåller motionärerna betydelsen av det kommunala beslutsfattandet under höjd beredskap och krig. Motionärerna föreslår därför att möjligheten att krigsplacera ledande politiska företrädare i kommuner och regioner ska ses över (yrkande 43).

I kommittémotion 2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) framhålls vikten av att säkerställa livsmedelsförsörjningen under kristider. Motionärerna föreslår därför i yrkande 14 en utökad civilplikt som omfattar även sysslor i lantbruket och livsmedelsindustrin för en ökad livsmedelsberedskap.

Även Helena Lindahl m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2024/25:2953 vikten av livsmedelsberedskap i händelse av kris eller krig. I yrkande 16 föreslås därför att civilplikten breddas till att omfatta också de gröna näringarna och att vapenfri tjänst ska kunna göras inom lantbrukets alla delar.

I kommittémotion 2024/25:3023 föreslår Peter Hultqvist m.fl. (S) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en målsättning om minst 10 000 värnpliktiga per år till 2030, med en ambition om 20 000 per år på längre sikt (yrkande 24). Motionärerna föreslår även att den samlade krigsorganisationen ska öka till minst 115 000 personer till 2030 (yrkande 27).

I motion 2024/25:296 anför Kjell-Arne Ottosson (KD) att Sverige står inför samhällsutmaningar som kräver engagemang och insatser från medborgarna. Motionären föreslår därför att regeringen utreder möjligheten att införa ett obligatoriskt tjänstgöringsår för unga vuxna inom ramen för totalförsvarsplikten.

I motion 2024/25:497 framhåller Martina Johansson (C) att många olika verksamheter behöver fortsätta att fungera i händelse av krig. Andelen personer som varje år tas ut för militär värnplikt är dock ett fåtal av de som kan bidra på andra sätt om de får göra en vapenfri värnplikt. Motionären föreslår därför att regeringen utreder vilka detta rör och på vilket sätt vapenfri värnplikt kan genomföras inom de verksamheter som är viktiga att de fungerar även i händelse av krig.

I motion 2024/25:505 av Anne-Li Sjölund (C) framhålls att det är viktigt att kunna bygga på de resurser som redan finns när civilplikten återetableras och att Sandö har en viktig plats och funktion i det perspektivet. Motionären föreslår därför att Sandö utvecklas till att bli ett utbildningsnav för en återetablerad civilplikt.

Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD) föreslår i motion 2024/25:627 att nödvändiga reformer genomförs för att fler ska ges möjlighet att genomgå militär grundutbildning inom Försvarsmakten. Det handlar bl.a. om att utreda möjligheten att införa en form av ersättningstrappa under grundutbildningen med betydande höjningar av ersättningsbeloppet. I motion 2024/25:2265 framhåller samma motionärer vikten av fler prövningskontor och föreslår att regeringen överväger att utöka Plikt- och prövningsverkets verksamhet i norra Sverige för att öka intresset för och möjligheten till bl.a. mönstring.

Bakgrund och tidigare behandling

Enligt 1 kap. 2 § lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt gäller totalförsvarspikt för varje svensk medborgare mellan 16 och 70 år. Totalförsvarspikten gäller också under motsvarande tid för var och en som utan att vara svensk medborgare är bosatt i Sverige. En totalförsvarspiktig person är skyldig att på begäran genomgå mönstring eller annan utredning som behövs och att tjänstgöra inom totalförsvaret i den omfattning som hans eller hennes kroppskrafter och hälsotillstånd tillåter. Tjänstgöringsskyldigheten fullgörs genom värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt (1 kap. 3 §). En totalförsvarspiktig person är dock skyldig att fullgöra värn- eller civilplikt endast om regeringen har beslutat om det med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap (1 kap. 3 a §). I 3 kap. finns bestämmelser om att totalförsvarspiktiga som har förvärvat tillräckliga kunskaper och färdigheter för en krigsuppgift efter avslutad utbildning ska krigsplaceras i en befattning eller en verksamhet. Beslut om krigsplacering fattas av Totalförsvarets plikt- och prövningsverk (Plikt- och prövningsverket) efter framställningar från bl.a. myndigheter, kommuner och regioner.

Med stöd av 1 kap. 3 a § lagen om totalförsvarsplikt fattade regeringen den 2 mars 2017 beslut om att totalförsvarspliktiga ska vara skyldiga att genomföra mönstring och fullgöra grundutbildning med värnplikt. Skyldigheten för både män och kvinnor att mönstra gäller sedan den 1 juli 2017. Skyldigheten att fullgöra grundutbildning med värnplikt gäller sedan den 1 januari 2018.

I propositionen inför det förra försvarsbeslutet bedömde regeringen att den utökade krigsorganisationen ledde till ett utökat personalbehov och att grundutbildningsvolymerna skulle öka successivt för att uppgå till 8 000 värnpliktiga per år 2025 (prop. 2020/21:30). Utskottet instämde i den bedömningen (bet. 2020/21:FöU4).

Inför det nu gällande försvarsbeslutet framhöll Försvarsberedningen i sin slutrapport Stärkt försvarsförmåga (Ds 2024:6) att värnplikten även i fortsättningen kommer att utgöra grunden för Försvarsmaktens personalförsörjning och föreslog att det senast 2030 årligen ska grundutbildas minst 10 000 värnpliktiga. Vidare föreslog beredningen att det senast 2032 årligen ska grundutbildas 12 000 värnpliktiga samt att det bör övervägas att senast 2035 ytterligare öka antalet värnpliktiga som årligen genomför grundutbildningen till 14 000.

I propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34) anför regeringen att den föreslagna förstärkningen av krigsorganisationen medför ett behov av ytterligare personalförstärkningar. Det totala antalet befattningar i krigsorganisationen bedöms uppgå till ca 130 000 plus reserver 2035, då krigsorganisationen förväntas vara personellt uppfylld. Liksom Försvarsberedningen bedömer regeringen att värnplikten kommer att fortsätta att utgöra grunden för Försvarsmaktens personalförsörjning, eftersom det är en förutsättning för att utveckla och upprätthålla ett försvar med en sådan volym att det är dimensionerat för att kunna försvara Sverige och allierade mot ett väpnat angrepp. Regeringen bedömer att det behövs en utökning av antalet värnpliktiga som grundutbildas och därefter krigsplaceras för att säkerställa att krigsorganisationens behov möts både kvantitativt och kvalitativt. Med fler grundutbildade förbättras också förutsättningarna för att kunna försörja Försvarsmakten med kontinuerligt och tidvis tjänstgörande personal. När det gäller volymerna delar regeringen Försvarsmaktens bedömning att de bör öka stegvis i balans med produktions- och utbildningsförutsättningar. Den utbildning som genomförs måste hålla hög kvalitet och genomföras på ett säkert sätt, vilket förutsätter tillgång till personal för utbildning, materiel, infrastruktur samt skjut- och övningsfält. Regeringen anser därför att de årliga grundutbildningsvolymerna bör öka stegvis för att senast 2030 uppgå till minst 10 000 värnpliktiga och därefter under perioden 2032–2035 uppgå till ca 12 000 värnpliktiga. Regeringen utesluter dock inte ytterligare öknings av volymerna om det skulle krävas för personalförsörjningen av det militära försvaret.

I samband med behandlingen av propositionen (bet. 2024/25:FöU2) vidhöll utskottet sin uppfattning att värnplikten även i fortsättningen kommer att utgöra grunden för Försvarsmaktens personalförsörjning och att antalet

värnpliktiga som årligen grundutbildas behöver utökas för att säkerställa behoven av värnpliktig personal med aktuell och relevant utbildning för krigsförbanden i den föreslagna krigsorganisationen. Liksom regeringen ansåg utskottet att den utbildning som genomförs ska hålla hög kvalitet och genomföras på ett säkert sätt. Utskottet framhöll dock vikten av personalförsörjningen av det militära försvaret och ansåg att det kraftigt försämrade säkerhetsläget på sikt kräver en avsevärd ambitionshöjning när det gäller de svenska värnpliktsvolymerna. Enligt utskottet borde därför Försvarsmakten ta fram olika alternativ för att i möjligaste mån hålla fast vid målbilden om att kunna utbilda 12 000 värnpliktiga per år fr.o.m. 2032.

Den 19 december 2024 fattade regeringen tre inriktningsbeslut Fö2024/02054 [delvis]) för att omsätta försvarsbeslutet i konkreta åtgärder hos myndigheterna. Av inriktningsbeslutet för det militära försvaret framgår att Försvarsmakten, tillsammans med Plikt- och prövningsverket, stegvis ska öka antalet totalförsvarspliktiga som genomgår grundutbildning med värnplikt för att senast 2030 uppnå grundutbildningsvolymen om minst 10 000 personer. Antalet totalförsvarspliktiga som grundutbildas årligen ska därefter fortsätta att öka för att under perioden 2032–2035 nå minst 12 000 personer. Vidare framgår det att Försvarsmakten för vissa krigsförband årligen ska redovisa resultat och analys av planerad och uppnådd förmåga samt möjlighet att genomföra krigsförbandets huvuduppgift. Av redovisningen ska bl.a. uppfyllandet av personalbehovet framgå.

I budgetunderlaget för 2026 (FM2024-21129:5 bil. 1) uppger Försvarsmakten att den omsätter regeringens styrningar i ett utmanande omvärldsläge. Planeringen i underlaget syftar till att upprätthålla och utveckla operativ förmåga för att över tid och tillsammans med allierade kunna försvara Sverige och allierade stater mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret inom Nato. Myndigheten bedömer att den i allt väsentligt utvecklat och vidmakthållit krigsorganisationen enligt plan det sista året i förra försvarsbeslutsperioden. Det har varit, och kommer att fortsätta att vara, en utmaning att förmågetillväxten kan ske med balans mellan försörjning av personal, materiel, infrastruktur och pågående verksamhet.

Försvarsmakten anför att grundutbildning med värnplikt syftar till att bemanna krigsorganisationen. Försörjningen av militär personal bygger på att myndigheten tillvaratar det rekryteringsunderlag som grundutbildningen ger. För att bemanna organisationen med såväl meniga som befäl krävs ökade utbildningsvolymen samt en fortsatt hög fullföljandegrad. Försvarsmaktens mål är att nå en volym om 12 000 värnpliktiga 2032. Utöver det ser myndigheten över möjligheten att utbilda uppemot 14 000 värnpliktiga. Vidare anför att den utbildning som genomförs måste hålla rätt kvalitet och genomföras på ett säkert sätt. Försvarsmakten ser ett behov av ökade volymer på plutonsbefälsnivå som kan krigsplaceras i mobiliserande förband och bidra till befälsförsörjningen. Under hela perioden 2025–2035 ökar myndigheten kapaciteten för grundutbildning av värnpliktiga. Försvarsmakten inför åtgärder för att effektivisera utbildningen, öka grundutbildningen mot

plutonbefälsnivå, genomföra en kontinuerlig uppföljning av antalet som tar anställning respektive krigsplaceras samt säkerställa att kvinnor har rätt förutsättningar och möjligheter att genomföra grundutbildning. Utbildning för totalförsvarspliktiga genomförs på befintliga organisationsenheter i balans med produktions- och utbildningsförutsättningar.

Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2024 (FM2024-4113:43) framgår att drygt 7 343 värnpliktiga påbörjade sin grundutbildning under 2024 och att målsättningen om 7 000 därmed överträffades. 5 765 värnpliktiga slutförde grundutbildningen och kunde krigsplaceras. Antalet individer som avbröt utbildningen under året ökade något jämfört med 2023. En förklaring till det är att eftersom den totala volymen värnpliktiga ökar kan även antalet som avbryter sin utbildning öka. Den vanligaste avbrottsorsaken var nedsatt prestationsförmåga. Myndigheten uppger att den sedan flera år arbetar med en mängd olika åtgärder för att minimera de värnpliktigas avbrott från grundutbildningen. Åtgärderna syftar till att minska den psykiska anspänning som kan förekomma och de skador som kan uppstå på grund av ökad fysisk belastning. Försvarsmakten bedömer att dessa preventiva åtgärder har haft effekt och att andelen som avbryter ligger på en rimlig nivå.

Plikt- och provningsverket har ansvaret för bl.a. mönstring och inskrivning till grundutbildning med värnplikt. I totalförsvarspropositionen (prop. 2024/25:34) betonar regeringen den centrala roll som myndigheten har för att åstadkomma de utökade grundutbildningsvolymerna och därmed en personell tillväxt i krigsorganisationen. Regeringen anser att myndighetens kapacitet att mönstra och ta ut individer till värnplikt behöver öka genom etableringen av ett fjärde provningskontor.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 6) föreslår därför regeringen en ökning av anslaget 1:6 Totalförsvarets plikt- och provningsverk med 62 000 000 kronor för 2025. För 2026 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp och för 2027 beräknas anslaget öka med 129 000 000 kronor.

I årsredovisningen för 2024 redovisar Plikt- och provningsverket att myndigheten har mönstrat och provat drygt 29 800 totalförsvarspliktiga till grundutbildning med värnplikt, vilket innebär att målet i regleringsbrevet om 28 000 har uppnåtts. Myndigheten redovisar även att arbetet med att etablera ett fjärde provningskontor fortskridit. Under 2024 sökte myndigheten efter en lokal i Umeå och under hösten tecknade man avtal om lokaler. Rekrytering av personal till kontoret påbörjas i juli 2025 med avsikt att ha full bemanning under våren 2027. Prövningarna planeras att starta under hösten 2026 och full produktion ska uppnås under 2028.

Regeringen beslutade den 4 januari 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå hur tillgången till personal inom det militära försvaret kan förbättras (dir. 2024:2 En ökad tillgång till personal och en ökad uthållighet inom det militära försvaret). Regeringen konstaterar i beslutet bl.a. att en större krigsorganisation medför ett utökat personalbehov och att värnplikten är avgörande för den militära personalförsörjningen. Utredningen

har därför som syfte att utifrån 14 frågeställningar öka tillgängligheten av både militär och civil personal inom Försvarsmakten. Utredningen ska bl.a.

- analysera hur Försvarsmaktens behov av värnpliktig personal med vissa nyckelkompetenser kan tillgodoses
- analysera om skyldigheten att fullgöra värnplikt vid höjd beredskap bör kvarstå efter att den övre åldersgränsen nåtts
- analysera vilka möjligheter som finns att i ökad utsträckning använda värnpliktiga i grundutbildning för beredskap och annan verksamhet
- analysera behovet och de samhällsekonomiska konsekvenserna av en utökning av totalförsvarspliktigas beredskapstjänstgöring
- analysera möjligheten att låta värnpliktiga vara krigsplacerade i personalreserven i högre utsträckning
- analysera Försvarsmaktens möjlighet att säkerställa tillgång till personal ur olika personalkategorier i grundberedskap och hur Försvarsmaktens behov av krigsplacerad civil personal ska tillgodoses
- föreslå nödvändiga åtgärder och författningsförslag.

Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 juli 2025.

I samband med beredningen av den förra totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att utreda utformningen av en civilplikt (bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). I utskottets betänkande betonades att civilplikten behövde utredas grundligt för att kunna utformas på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt i stället för att återuppväckas i samma form som tidigare. Utskottet har även senare understrukit vikten av att civilplikten utformas på ett ändamålsenligt sätt (bl.a. bet. 2023/24:FöU3).

I november 2022 lämnade Utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap sitt betänkande (SOU 2022:57) med förslag om att bl.a. inrätta en statlig beredskapsorganisation för räddningstjänsten bemannad av civilpliktiga.

Regeringen gav i juni 2022 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag (Ju2022/02313) att ta fram dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunens räddningstjänst under höjd beredskap. MSB ansåg bl.a. att kommunens räddningstjänst huvudsakligen är dimensionerad för att hantera olyckor i fred och därför behöver förstärkas för att kunna möta de utmaningar som krigsfara och ytterst krig kan medföra. Den 12 januari 2023 fick MSB i uppdrag (Fö2023/00118) att genomföra de åtgärder som behövs för att förbereda för en aktivering av civilplikten inom kommunal räddningstjänst (Fö2023/00118). Uppdraget redovisades den 1 mars 2023 (MSB2173).

Den 8 september 2023 remitterade regeringen promemorian Aktivering av civilplikt inom den kommunala räddningstjänsten och elförsörjningsområdet (Fö2023/01488). I promemorian föreslogs bl.a. de författningsändringar som skulle kunna möjliggöra en skyndsam aktivering av civilplikten för de totalförsvarspliktiga som redan har tillräcklig kompetens att fullgöra civilplikt. Efter remissbehandling av promemorian gav regeringen den 12 oktober 2023

Affärsverket svenska kraftnät i uppdrag (KN2023/04096) att närmare analysera behovet av civilplikt inom elförsörjningen.

Med stöd av 1 kap. 3 a § lagen om totalförsvarsplikt beslutade sedermera regeringen den 21 december 2023 om att delvis aktivera civilplikten inom områdena kommunal räddningstjänst och elförsörjning (Fö2023/00553 och Fö2023/01488). Samma dag fattade regeringen beslut om förordningsändringar som innebär att personer som redan har relevant kompetens inom dessa områden sedan den 19 januari 2024 kan skrivas in och krigsplaceras med civilplikt. I samma beslut som aktiveringen av civilplikt gav regeringen MSB i uppdrag bl.a. att identifiera och utreda totalförsvarspliktiga som har tillräcklig utbildning för att kunna fullgöra civilplikt inom kommunal räddningstjänst och att till Plikt- och prövningsverket lämna in underlag för inskrivning och framställningar om krigsplacering av dessa personer. MSB fick vidare i uppdrag att senast under det fjärde kvartalet 2024 påbörja repetitionsutbildning för totalförsvarspliktiga inom området. Affärsverket svenska kraftnät fick i uppdrag att påbörja förberedelser för att kunna skriva in totalförsvarspliktiga som har tillräcklig kompetens för civilplikt inom elförsörjning.

I oktober 2024 meddelade regeringen att Affärsverket svenska kraftnäts bedömning är att ca 1 000 totalförsvarspliktiga ska kunna skrivas in för civilplikt efter annan utredning än mönstring.

Det framgår av regeringens proposition Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34) att regeringen i likhet med Forsvarsberedningen bedömer att civilplikt kommer att vara ett viktigt verktyg för att säkerställa personalförsörjningen vid höjd beredskap inom vissa beredskapssektorer. Regeringen anför att den ser över möjligheterna till ytterligare åtgärder för att redan utbildad personal ska kunna skrivas in och krigsplaceras med civilplikt för att skyndsamt stärka förmågan inom vissa samhällsviktiga verksamheter, utöver kommunal räddningstjänst och elförsörjning. Regeringen framhåller vidare att civilplikt inom verksamheter med ansvar för elförsörjningen bör utvecklas vidare när det gäller personer som redan har en grundläggande utbildning på området.

I totalförsvarsbetänkandet (bet. 2024/25:FöU2) uttryckte utskottet åter sitt stöd för regeringens beslut att återaktivera civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten och elförsörjningsområdet men fortsatte att betona vikten av att regeringen kontinuerligt ser över behovet av eventuella beslut om aktivering inom ytterligare sektorer.

I sin årsredovisning för 2024 (publ. MSB2491) anger MSB att myndigheten tillsammans med Plikt- och prövningsverket har genomfört annan utredning för att kunna bedöma lämpliga resurser för att fullgöra civilplikt inom den kommunala räddningstjänsten. MSB har inlett utredning av ca 6 000 individer och färdigutrett 3 000. Av dessa har 2 000 hemställts till Plikt- och prövningsverket för inskrivning, och av dessa har ca 600 kallats till nästa års repetitionsutbildningar. Under hösten slutförde totalt 300 personer, varav 13 procent kvinnor och 87 procent män, repetitionsutbildning med civilplikt inom

kommunal räddningstjänst och krigsplacerades vid de 25 krigsräddningsenheterna.

I sin årsredovisning för 2024 uppger Affärsverket svenska kraftnät att målet är att Sverige har ca 1 000 inskrivna civilpliktiga inom elförsörjningen vid utgången av 2028. De första utbildningarna av civilpliktiga startar under 2025. Under 2024 påbörjade myndigheten de nödvändiga förberedelserna för att kunna skriva in och utbilda civilpliktiga.

I regleringsbrevet för 2025 har Affärsverket svenska kraftnät fått i uppdrag att inom sitt ansvarsområde genomföra åtgärder för att civilpliktiga efter annan utredning ska skrivas in, utbildas genom kort grundutbildning eller repetitionsutbildning och krigsplaceras inom drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet. Arbetet ska slutredovisas senast den 15 februari 2029.

Regeringen beslutade den 27 juli 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag om hur personalbehoven inom det civila försvaret kan tryggas (dir. 2023:116 En långsiktigt hållbar personalförsörjning av det civila försvaret). Utredaren skulle bl.a. med utgångspunkt i gällande regelverk om allmän tjänsteplikt och civilplikt föreslå en personalförsörjning av det civila försvaret som är anpassad efter dagens samhälle och föreslå vilka delar av civilplikten som ska aktiveras och inom vilka verksamheter civilplikt ska kunna fullgöras. Den 23 januari 2025 lämnade utredningen betänkandet Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6). Utredningen föreslår bl.a. att civilplikten ska aktiveras generellt och anför att det behövs civilplikt med mönstring och grundutbildning. I första hand framhålls sektorerna räddningstjänst, elförsörjning, hälso- och sjukvård, elektroniska kommunikationer och bevakning. Berörda myndigheter bör enligt utredningen få i uppdrag att föreslå hur civilplikt snarast ska införas inom dessa områden. Utredningen bedömer vidare att det även kan behövas civilplikt efter mönstring på vissa andra områden, exempelvis inom befolkningsskydd och transporter. Vissa av utredningens förslag berör även politiskt förtroendevalda. Betänkandet är ute på remiss och svaren ska lämnas till regeringen senast den 13 maj 2025.

Strax innan den nyss nämnda utredningen lämnade sitt betänkande beslutade regeringen, den 9 januari 2025, att ge MSB två uppdrag inom ramen för civilplikt som ska stärka den kommunala räddningstjänsten och befolkningsskyddet. I det ena uppdraget ska MSB titta på vilka åtgärder som är nödvändiga för att ett system med civilplikt efter mönstring med lång grundutbildning inom kommunal räddningstjänst ska kunna införas. (Fö2025/00040). I uppdraget ingår också att analysera vilka konsekvenser ett införande av grundutbildning får för myndighetens befintliga anläggningar för skolverksamhet i Sandö och Revinge. MSB ska slutredovisa uppdraget senast den 19 december 2025. I det andra uppdraget ska MSB genomföra förberedande åtgärder så att totalförsvarspliktiga ska kunna skrivas in, utbildas och krigsplaceras med civilplikt inom befolkningsskyddet (Fö2025/00039). Uppdraget ska redovisas senast den 10 december 2025.

Den 12 oktober 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som stärker Polismyndighetens och Säkerhetspolisens förmåga att genomföra sina uppgifter vid kriser och andra samhällsstörningar i fredstid samt vid höjd beredskap och ytterst i krig (dir. 2023:143). Utredaren ska bl.a. analysera om en polisiär förstärkningsresurs, liknande den tidigare beredskapspolisen, bör inrättas och, oavsett bedömning i sak, föreslå hur en sådan funktion ska utformas och användas. Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2025.

Den 13 mars 2025 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att förbereda införandet av civilplikt inom hälso- och sjukvården. Uppdraget omfattar både civilplikt efter mönstring och civilplikt efter annan utredning. Myndigheten ska också bedöma behovet av civilplikt inom tandvården. Initiativet ska enligt regeringen stärka vårdsektorns kapacitet vid höjd beredskap och säkerställa att Sverige är rustat för framtida kriser. Uppdraget ska redovisas senast den 28 november 2025.

I lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap finns bestämmelser som syftar till att kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred. I lagen regleras också kommuners och regioners krav på att vidta de förberedelser som behövs för verksamheten under höjd beredskap. Vidare finns det i lagen bestämmelser om hur kommuner och regioner ska styras under extraordinära händelser i fredstid och under höjd beredskap.

Regeringen beslutade den 30 mars 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra överväganden om kommuners och regioners ansvar och uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. Kärnan i utredningens uppdrag var att analysera vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap samt att på grundval av det föreslå en mer ändamålsenlig och utförlig reglering. Den 30 september 2024 överlämnade utredningen betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65). Utredningen föreslår bl.a. en ny lag om kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. Betänkandet har varit ute på remiss och fortsatt beredning väntar.

Som har framgått ovan är lagen om totalförsvarspikt en pliktlagstiftning. Utskottet har tidigare behandlat motioner med förslag till alternativ eller tillägg till plikten i form av samhällstjänst eller solidaritetsår. Utskottet har då påmint om att lagen om totalförsvarspikt inskränker den grundlagsfästa rätten till rörelsefrihet. En begränsning av denna rätt får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med begränsningen, alltså i detta fall syftet med totalförsvarspikten. Utskottet har flera gånger avslagit olika förslag om alternativ eller tillägg till värnplikten eftersom de inte ansågs förenliga med detta övergripande krav (se bl.a. bet. 2004/05:FöU4 och bet. 2005/06:FöU8).

I fråga om medinflytande riktade riksdagen i mars 2022 ett tillkännagivande till regeringen om att vidta de åtgärder som krävs för att garantera Pliktrådets oberoende från Försvarsmakten (bet. 2021/22:FöU8 punkt 6, rskr. 2021/22:218). Den ovannämnda utredningen En ökad tillgång till personal och en ökad uthållighet inom det militära försvaret (dir. 2024:2) har i uppdrag att bl.a. analysera och granska Pliktrådets självständighet i förhållande till Försvarsmakten och att vid behov föreslå åtgärder för att garantera att Pliktrådet kan utöva medinflytande på ett tillfredsställande sätt.

Enligt lagen (1991:1488) om handläggning av vissa ersättningar till den som tjänstgör inom totalförsvaret är det Försäkringskassan som hanterar frågor om familjebidrag och dagpenning (1§). Närmare bestämmelser om förmånerna finns i förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga. Den nyssnämnda utredningen har fått i uppdrag att analysera om det finns behov av att förändra förmånerna till totalförsvarspliktiga och att analysera de samhällsekonomiska konsekvenserna av detta.

Utskottets ställningstagande

När riksdagen i december 2024 fattade totalförvarsbeslutet för perioden 2025–2030 tillstyrkte utskottet regeringens förslag till inriktning för Försvarsmaktens krigsorganisation och konstaterade samtidigt att förstärkningen av organisationen medför ett utökat personalbehov. Det är alltså utskottets uppfattning att värnplikten även i fortsättningen kommer att utgöra grunden för Försvarsmaktens personalförsörjning och att antalet värnpliktiga som årligen grundutbildas och krigsplaceras behöver öka för att säkerställa den utökade krigsorganisationens behov, både kvalitativt och kvantitativt. De värnpliktiga utgör också rekryteringsbas för vidare engagemang i Försvarsmakten. Att trygga personalförsörjningen med värnpliktiga långsiktigt är således centralt.

Utskottet konstaterar att värnpliktsvolymerna utökas i överensstämmelse med uppsatta mål och att berörda myndigheter bedriver ett systematiskt arbete för att rekrytera, mönstra och utbilda fler och rätt personer. Vidare välkomnar utskottet arbetet med att etablera ett fjärde provningskontor för att kunna öka takten, och utskottet ser fram emot resultatet av utredningen En ökad tillgång till personal och en ökad uthållighet inom det militära försvaret som har i uppdrag att bl.a. se över frågan om att trygga tillgången på värnpliktiga med vissa nyckelkompetenser. Utskottet vill dock återigen betona att det kraftigt försämrade säkerhetsläget på sikt kräver en avsevärd ambitionshöjning när det gäller värnpliktsvolymerna och att man i så stor utsträckning som möjligt bör hålla fast vid målbilden om att utbilda 12 000 värnpliktiga per år fr.o.m. 2032. Utskottet välkomnar därför att Försvarsmakten i budgetunderlaget för 2026 uppger att det fortfarande är myndighetens mål och att man därutöver ser över möjligheten att på sikt utbilda uppemot 14 000 värnpliktiga. Utskottet tar även fasta på att regeringen inte utesluter ytterligare ökning av volymerna om det skulle krävas för personalförsörjningen av det militära försvaret. Vidare

noterar utskottet att regeringen och Försvarsmakten bedömer att krigsorganisationen kommer att fortsätta att fyllas och förstärkas med personal även efter 2030 och att det totala antalet kommer att uppgå till ca 130 000 plus reserver 2035, då krigsorganisationen förväntas vara personellt uppfyllt.

Utskottet har flera gånger tidigare understrukt vikten av en modern och ändamålsenlig civilplikt för att trygga personalförsörjningen i det civila försvaret. Utskottet vill än en gång upprepa sitt stöd till regeringens beslut att återaktivera civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten och elförsörjningsområdet och välkomnar att Utredningen om det civila försvarets personalförsörjning har föreslagit en generell återaktivering av civilplikten (SOU 2025:6). Utskottet noterar att förslaget har remitterats och ser fram emot regeringens vidare beredning.

Civilplikten kommer att vara ett viktigt verktyg för att säkerställa personalförsörjningen vid höjd beredskap. Utskottet välkomnar därför att regeringen i väntan på remissutfallet har gett MSB i uppdrag att genomföra förberedande åtgärder för civilplikt även inom befolkningsskyddet och att Socialstyrelsen fått i uppdrag att förbereda införandet av civilplikt inom hälso- och sjukvården. Utskottet fortsätter samtidigt att betona vikten av att regeringen kontinuerligt ser över behovet av eventuella beslut om aktivering inom ytterligare sektorer. En modern och ändamålsenlig civilplikt inkluderar ett brett spektrum av arbetsuppgifter och befattningar som kan vara nödvändiga för samhället i kriser och krig. Utskottet konstaterar också att det pågår en utredning som bl.a. ser över frågan om en polisär förstärkningsresurs, liknande den tidigare beredskapspolisen, och att ett förslag till ny lag om kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap har remitterats och vidare beredning väntar.

Med det som anförts ovan ser utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av motionerna 2024/25:497 (C), 2024/25:505 (C), 2024/25:1395 (SD) yrkande 14, 2024/25:2265 (SD), 2024/25:2953 (C) yrkande 16, 2024/25:3023 (S) yrkandena 24 och 27 och 2024/25:3160 (C) yrkandena 38 och 43. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Utskottet har tidigare påmint om att lagen om totalförsvarsplikt inskränker den grundlagsfästa rätten till rörelsefrihet och att begränsningen av denna rätt inte får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Utskottet gör ingen annan bedömning än tidigare och därför avstyrks även motion 2024/25:296 (KD).

När det gäller frågor om totalförsvarspliktigas medinflytande samt rättigheter och förmåner kan utskottet konstatera att den ovannämnda utredningen om personalförsörjningen inom det militära försvaret bl.a. har i uppdrag att analysera och granska Pliktrådets självständighet i förhållande till Försvarsmakten samt analysera om det finns behov av att förändra förmånerna till totalförsvarspliktiga. Utskottet ser ingen anledning att föregripa resultatet av detta arbete och avstyrker således även motionerna 2024/25:627 (SD), 2024/25:3038 (MP) yrkande 93 och 2024/25: 3160 (C), yrkandena 13–15.

Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal.

Jämför reservation 4 (S, V), 5 (SD), 6 (C) och 7 (MP) samt särskilt yttrande 1 (SD).

Motionerna

I partimotion 2024/25:3038 anför Daniel Helldén m.fl. (MP) att fler ska lockas till att arbeta för Försvarsmakten i den historiska upprustning som nu sker, vilket kräver en arbetsmiljö som är tillräckligt attraktiv för att människor ska vilja stanna. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka attraktiviteten i att tjänstgöra inom Försvarsmakten (yrkande 86) och att säkerställa och utvärdera de arbetsrättsliga förhållandena inom Försvarsmakten sett till säkerhet i arbetet och frihet från trakasserier (yrkande 91). Vidare anför motionärerna att det vore önskvärt att se över och modernisera regelverket för t.ex. dagersättningen och rätten till bostadsbidrag så att fler studerande inom totalförsvaret skulle kunna få mer likvärdiga förutsättningar att arbeta extra eller under sommaren som andra studenter. Det skulle vara av betydelse för Försvarsmaktens möjligheter att rekrytera även äldre personer som har bildat familj. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter för totalförsvarspliktiga som får ersättning att arbeta (yrkande 94).

Lars Wistedt m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2024/25:1406 att Försvarsmaktens viktigaste resurs är personalen och att mycket behöver göras för att säkerställa en god tillgång på duktiga och professionella ledare som kan verka som förbandschefer i kris och krig. Detta gäller även flera kategorier av nyckelpersonal och personalkategorier med specialiserad teknisk inriktning inom samtliga vapengrenar. Officersskåren som helhet måste ha en åldersstruktur och fysisk status som motsvarar de krav som ställs för att kunna föra ett aktivt befäl under kris och krig. En god tillgång på reservofficerare med hög professionalitet bör säkerställas genom förhöjd status för yrkesgruppen och bättre villkor t.ex. genom rätt till tjänstledighet, sänkt pensionsålder och möjlighet till karriärväxling. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta personalfrågan (yrkande 7).

I kommittémotion 2024/25:3023 framhåller Peter Hultqvist m.fl. (S) att Försvarsmaktens viktigaste resurs är personalen och att folkförankringen är avgörande för Sveriges motståndskraft. Motionärerna understryker att Försvarsmaktens förmåga att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetent personal är avgörande för myndighetens förmåga att växa i enlighet

med försvarsbeslut och riksdagens intentioner. Därför föreslår motionärerna att man ska skapa förutsättningar för Försvarsmakten att ge de anställda goda villkor för att kunna rekrytera officerare, soldater och sjömän (yrkande 29). Motionärerna föreslår vidare en förändrad officersutbildning för att möta den nya tidens krav, med möjlighet att dela upp utbildningens akademiska delar mer flexibelt (yrkande 25). Motionärerna anser även att kadettens villkor och ersättning bör ses över (yrkande 26). Vidare yrkar motionärerna att hinder för reservofficiärens och tidvis anställd personals möjligheter att öva och tjänstgöra undanröjs genom en reglerad rätt till tjänstledighet (yrkande 31). Slutligen framhåller motionärerna hemvärnets betydelse för det svenska totalförsvaret. Hemvärnets alla uppgifter som en del i Försvarsmaktens insatsorganisation kräver en försvarsförmågehöjning i paritet med Försvarsmaktens behov. Motionärerna föreslår därför att målet ska vara en samlad organisation om minst 26 000 hemvärnssoldater till 2030 (yrkande 33) och att ersättningssystemet i hemvärdet reformeras för att förbättra förutsättningarna för rekrytering och engagemang (yrkande 34).

I kommittémotion 2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) anför motionärerna att personalförsörjningen inom Försvarsmakten är en av de största utmaningarna framöver. Åtgärder behövs både i ett kort och i ett långt perspektiv för att hitta lösningar för en hållbar personalförsörjning. Motionärerna bedömer att utökade möjligheter till visstidsanställningar, högre pensionsålder, reservofficiärens rätt till tjänstledighet och förbättrade villkor för officersaspiranter kan vara lämpliga åtgärder. I motionen framhålls också vikten av att Försvarsmakten kan erbjuda goda villkor och incitament för den personal som är intresserad av att söka sig till myndigheten att stanna kvar i ytterligare några år eller för den som vill återvända i tjänst efter några år i civil karriär. Motionärerna föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att undvika personalflykt och säkra personalförsörjningen inom Försvarsmakten (yrkande 20), om behovet av åtgärder för att skapa bättre möjligheter för reservofficiärens tjänstgöring i Försvarsmakten (yrkande 21), om möjligheten att anställa soldater för längre tid än i dag (yrkande 22) och om att förbättra officersaspiranters villkor (yrkande 23).

I motion 2024/25:1731 anför Mikael Oscarsson (KD) att Försvarsmaktens tillväxtfas utmanas av bl.a. svårigheten att personalförsörja organisationen. Eftersom det tar tid att rekrytera ny och erfaren personal måste man hitta alternativa lösningar för att lösa den akuta personalbristen här och nu. Motionären föreslår därför att regeringen tillsätter en utredning för att se över möjligheten att vid behov inrätta arvodestjänster inom Försvarsmakten för pensionerad militär personal (yrkande 1). Vidare anser motionären att åtgärder behöver vidtas för att öka attraktionskraften i en karriär i Försvarsmakten. Personer som överväger en militär karriär ska kunna veta att en utbildning och anställning i Försvarsmakten inte bara erbjuder möjligheter i det militära utan också i samhället i stort. Motionären anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över om militära kompetenser ska kunna valideras vid olika

offentliga anställningar och att detta ska kunna användas för att premiera försvarets attraktionskraft (yrkande 2).

Även Mathias Tegnér (S) framhåller i motion 2024/25:1273 vikten av att de kompetenser som tillgodogörs inom värnplikten kan användas senare i civilsamhället. Han föreslår därför att man ser över möjligheten att formalisera de kompetenser som tillgodogörs inom värnplikten för att dessa ska kunna användas senare i civilsamhället.

Bakgrund och tidigare behandling

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 6) redovisar regeringen att Försvarsmaktens personalvolymen fortsätter att öka i enlighet med myndighetens målsättningar. Liksom tidigare år konstateras att kompetent personal är den viktigaste och oftast mest gränssättande resursen. Bristen i tillgången på vissa kompetenser lyfts fram inom bl.a. marinen och flygvapnet. En rad åtgärder vidtogs under 2023 och fler planeras i syfte att attrahera, rekrytera, utbilda och behålla personal.

I propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34) framhåller regeringen den centrala roll som anställda gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS) har för att lösa uppgifter i krigsorganisationen och bedömer att antalet behöver öka under perioden fram till 2035. Vidare bedömer regeringen att tillväxten i Försvarsmakten i kombination med Natomedlemskap och pensionsavgångar medför ett ökat behov av officerare på alla nivåer och av utbildningsvolymen på officersutbildningarna. Regeringen konstaterar att Försvarsmakten tillsammans med Försvarshögskolan har presenterat en plan för att öka antalet platser på officersprogrammet samt att det finns planer för att öka antalet platser på specialistofficersutbildningen respektive reserv-officersutbildningen. Regeringen noterar att Försvarsmakten bedömer att nuvarande utbildningar till yrkesofficer i stort motsvarar myndighetens behov av kompetens. Regeringen ser också positivt på akademiseringen av officersutbildningen, som bedöms bidra till en ökad förmåga att utveckla Försvarsmakten. Vidare konstaterar regeringen att myndigheterna har påbörjat ett arbete med att ta fram en plan för påskyndad officersutbildning som kan användas i ett försämrat säkerhetspolitiskt läge och påminner om vikten av att kunna utbilda officerare också när det råder höjd beredskap och krigsförhållanden. Med anledning av att det fortfarande råder brist på vissa kompetenser bl.a. inom it, teknik, logistik och viss kompetens inom marinen och flygvapnet understryker regeringen vikten av att Försvarsmakten intensifierar arbetet för att attrahera, behålla och utveckla kompetens som behövs för Sveriges försvarsförmåga.

Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2024 (FM2024-4113:43) framgår att resultatutvecklingen för personal- och kompetensförsörjning, liksom tidigare år, var positiv under 2024. Antalet anställda, både militära och civila, ökade under året och antalet avgångar var på en låg nivå. Det är dock fortfarande svårt att rekrytera vissa kompetenser inom exempelvis it, logistik

och teknik. Inträdet i Nato medförde också att fler befattningar vid de olika Natotaberna bemannades med framför allt officerare.

Försvarsmakten redovisar att myndigheten i allt väsentligt har utvecklat och vidmakthållit krigsorganisationen enligt den plan som låg till grund för budgetunderlaget för 2022. Det förändrade omvärldsläget och medlemskapet i Nato har bidragit till ett ökat behov av personal. I budgetunderlagen för 2023, 2024 och 2025 har myndigheten därför ökat de planerade personalvolymerna jämfört med underlaget för 2022. Försvarsmakten redovisar att de personalvolymerna för 2025 som hade planerats i budgetunderlaget för 2022 i huvudsak har uppnåtts och gör bedömningen att även de höjda ambitionsnivåerna i senare budgetunderlag är möjliga att uppnå för de allra flesta personalkategorier.

Under 2024 ökade antalet yrkesofficerare jämfört med föregående år och myndigheten gör bedömningen att också den höjda ambitionen för 2025 är möjlig att nå. Under året var nettoökningen av yrkesofficerare drygt 310, vilket kan jämföras med de tre närmast föregående åren då den varit mellan 100 och 130 per år. Ökningen förklarades bl.a. med möjligheten att skjuta upp pensionsuttag och ett successivt ökat antal elevplatser vid yrkesofficersutbildningarna. Ändringar har nämligen gjorts i tjänstepensionsavtal som medfört möjlighet för Försvarsmakten att teckna enskilda överenskommelser med yrkesofficerare om att skjuta upp uttaget av pensionen. Närmare 200 yrkesofficerare tecknade sådana överenskommelser under 2024. Även antalet kontinuerligt tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/K) ökade under året och nettoökningen jämfört med föregående år var stor. Myndigheten bedömer att det finns goda möjligheter att uppnå den planerade volymen för 2025 enligt den höjda ambitionsnivån. Antalet tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/T) var ungefär detsamma som föregående år. För att nå det uppsatta målet till 2025 bedömer myndigheten att det, liksom tidigare år, krävs ytterligare insatser. Jämfört med 2023 års utfall ökade gruppen civila arbetstagare. Den planerade volymen för 2025 enligt den höjda ambitionen är redan uppnådd men bedömningen är att antalet kommer att fortsätta att öka under 2025. Även gruppen reservofficerare ökade jämfört med föregående år och det uppsatta målet är uppnått. Försvarsmaktens tillgång till reservofficerare i olika kompetensområden behöver dock klarläggas ytterligare och därför inleddes under 2024 en kompetenskartläggning av nuvarande reservofficerare. Under 2025 bedöms Försvarsmakten ha klarlagt hur många av reservofficerarna som uppfyller eller behöver kompetensutvecklas mot framtida kompetenskrav. Även antalet hemvärnssoldater ökade jämfört med föregående år och antalet ansökningar var mycket högt.

Försvarsmakten och Försvarshögskolan delar på ansvaret för yrkes- och reservofficersutbildningarna. Försvarsmakten redovisar att antalet studerande som 2024 påbörjade Försvarshögskolans officersprogram och Försvarsmaktens specialistofficersutbildning var större än någonsin och överträffade

målen. Även antalet elever som påbörjade sina studier på en yrkes- eller reservofficersutbildning var större än 2023.

Försvarsmakten framhåller att en av myndighetens viktigaste uppgifter är att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla personal. Under 2024 vidtogs ett antal åtgärder för att säkerställa personell tillväxt och att kompetens finns för att fullgöra uppgifter. Bland annat genomfördes riktade kampanjer i sociala medier och myndigheten deltog vid mässor och skolbesök. För att attrahera efterfrågad kompetens deltog myndigheten t.ex. i teknik- och arbetsmarknadsdagar vid universitet och högskolor. Därtill knöts viktiga kontakter inom cybersäkerhetsområdet i samband med en säkerhetsteknikmässa. Programmet Insteg IT uppmärksammades i olika medier och fick under 2024 ca 900 ansökningar. Under året genomfördes också fler skolbesök än någonsin tidigare för att öka kunskapen om Försvarsmakten bland ungdomar. För att öka intresset för militära yrkesval genomfördes en attraktionskampanj för officersutbildningen. Antalet ansökningar till hemvärdet var under året drygt 8 000, nästan dubbelt så många som genomsnittet för ett normalår. Hemvärdet vidtog under året ett antal åtgärder för att snabbare kunna omhänderta alla ansökningar; bl.a. genomfördes ett digitaliseringsprojekt för att optimera och effektivisera rekryteringsprocessen.

Liksom tidigare år fortsatte arbetet med att realisera särskilda åtgärder i syfte att attrahera, rekrytera och behålla personal inom de olika försvarsgrenarna under 2024. Åtgärder som genomfördes inom armén var bl.a. att på respektive förband syna arbetsprocesser och interna regelverk och föreslå förändringar. Vidare genomfördes arbete med lönemålbilder, gästarbetsplatser på olika orter, förbättring av fysisk arbetsmiljö samt utbildning i arbetsgivarrollen för chefer. Marinen fortsatte att arbeta med projektet Marinens särskilda satsningar inom personalområdet, som ska stärka den marina professionen genom attraktion, rekrytering och utveckling samt har ett perspektiv för att behålla personal. Flygvapnet arbetade aktivt med att behålla och rekrytera personal samt gjorde en omfattande översyn av hela personalområdet. Ett antal åtgärder identifierades vilka kommer att hanteras under kommande år. Under året initierades särskilda åtgärder för att behålla personal med flygteknisk kompetens.

För att säkerställa att myndighetens chefer har förmågan att ta sitt arbetsgivaransvar och utöva ett gott ledarskap genomförde drygt 200 av Försvarsmaktens högre chefer olika nationella utvecklande aktiviteter. För att utveckla personalen införde myndigheten under 2024 ett försvarsmakts-gemensamt introduktionsprogram för nyanställd personal. Under året genomfördes vidare ett omfattande samordningsarbete för att tillgodose åtkomsten till Natokurser så att blivande svenska Natostabsmedlemmar kan uppfylla de kompetenskrav som ställs på befattningen. Vidare tecknade Försvarsmakten en överenskommelse om personallån med Rymdstyrelsen och Polismyndigheten. I slutet av 2023 hade myndigheten tecknat en liknande överenskommelse med MSB. Effekten av personallånen har inte utvärderats än, men förhoppningen är att de kommer att utgöra en viktig del inom ramen

för kompetensutveckling. Under 2024 fick 364 chefer gå en ny obligatorisk arbetsmiljöutbildning. Utvärderingen av den nya utbildningen visar att den stärker chefers förståelse och kompetens i arbetsmiljöfrågor. Medarbetarundersökningen som genomfördes under 2024 visade att synen på Försvarsmakten som arbetsgivare generellt är positiv.

I budgetunderlaget för 2026 (FM2024-21129:5 bil.1) framhålls att personal med rätt kompetens är Försvarsmaktens viktigaste resurs och tillsammans med personellt uppfyllda krigsförband är avgörande för den operativa förmågan. Samtliga försvarsgrenar och stridskrafter behöver ökade personalvolymerna och av komplettering med specifika kompetenser för att nå planerad förmågeutveckling. I underlaget redovisar Försvarsmakten den planerade personaltillväxten för 2025, 2030 och 2035. Personalförstärkningar planeras för samtliga försvarsgrenar och stridskrafter. När det gäller t.ex. gruppen hemvärnssoldater anges en planerad tillväxt om 24 000 till 2025, 26 000 till 2030 och 27 000 till 2035. Myndigheten betonar att personalförsörjningen ska tillgodose det personalbehov som förmågetillväxten kräver samtidigt som myndigheten behöver lösa uppgifter här och nu.

Försvarsmakten uppger att en prioriterad fråga är att öka tillgången och tillgängligheten till yrkesofficerare med efterfrågad kompetens och att målsättningen är att genom en kombination av olika åtgärder och förändringar möjliggöra beslutad förmågetillväxt. Exempel på åtgärder är utökad officersutbildning, en utvecklad modell för rekrytering till särskild officersutbildning samt arbete för att, där det är lämpligt, ersätta yrkesofficerare med civilanställda för att frigöra dessa till andra uppgifter. Myndigheten bedömer att krigsorganisationens ökade behov av reservofficerare tillgodoses framför allt genom krigsplacering av befintliga reservofficerare. Därutöver fortsätter man att utöka platserna till utbildningen. Arbete pågår även med en fördjupad analys för att identifiera framtida kompetensbehov hos reservofficerare som inkluderar bl.a. kompetensinventering och kompetensutveckling av reservofficerare samt utveckling av möjligheterna för reservofficerare att ta anställning som yrkesofficerare. Även personalgruppen anställda gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS K/T) planeras öka fram till 2035. Utöver att lösa centrala uppgifter i krigsorganisationen är de en viktig rekryteringsbas för Försvarsmaktens försörjning av yrkes- och reservofficerare såväl som försörjning av hemvärnsförbanden. Försvarsmakten bedömer att nuvarande utbildningar med officersprogrammet, grundläggande officersutbildning inom Försvarsmakten och särskild officersutbildning i stort motsvarar organisationens behov av kompetens och handlingsfrihet för framtida utveckling. Myndigheten utvärderar, överser och utvecklar kontinuerligt utbildningssystemet i syfte att bättre kunna möta de kompetensbehov som finns i organisationen. Försvarsmakten dimensionerar tillsammans med Försvarshögskolan kontinuerligt utbildningsvolymerna för att möta framtida behov av personaltillgång samt för att bidra till att hantera brister inom vissa kompetensområden.

I förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga finns bestämmelser om förmåner till totalförsvarspliktiga. Genom en hänvisning i 13 § officersförordningen (2007:1268) gäller förmånerna även i förhållande till officersaspiranter och andra som genomför motsvarande militär utbildning. Dagersättningen till de sistnämnda regleras dock i officersförordningen, och genom en förordningsändring som trädde i kraft den 2 maj 2023 höjde regeringen daysättningen för officersaspiranter och andra studerande från 140 kronor till 175 kronor.

Av Försvarsmaktens webbplats framgår att myndigheten arbetar aktivt för att göra det civila meritvärdet av det militära vitsordet mer gångbart. Med civilt meritvärde avses den enskildes kompetens. Här inräknas att kunna beskriva den värderingsgrund som ligger bakom individens tillförda kompetensprofil efter genomförd tjänstgöring. En bärande princip är att det höga civila meritvärdet till stor del beror på förbandsträning, det utbildnings-system som är inlåttat i förbandsträningen samt de höga antagningskrav i flera led som individen passerat för att antas till utbildning i Försvarsmakten. Myndigheten utgår från tre huvudsakliga områden av civilt meriterande kompetenser: militära generella kompetenser, militära yrkeskompetenser kopplade till befattningen och militära ledarskapskompetenser. SeQF står för Sveriges nationella referensramverk för kvalifikation. Ett kvalifikations-bevis är ett formellt erkännande för en yrkesroll, som man får efter en ansökan hos Myndigheten för yrkeshögskolan. Militär undersköterska är den första befattningen i Försvarsmakten att nivåplaceras i SeQF. Pliktrådet arbetar för att driva på och stödja arbetet med civilt meritvärde på förbanden samt för att driva på den utbildande myndighetens arbete med den civila meriteringen.

Regeringen beslutade den 4 januari 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå hur tillgången till personal inom det militära försvaret kan förbättras i syfte att stärka dess uthållighet (dir. 2024:2). Utredaren ska bl.a.

- analysera om det finns behov av att förändra förmånerna enligt förordningen om förmåner till totalförsvarspliktiga
- analysera om det finns behov av att införa en uttrycklig rätt till tjänstledighet för reservofficerare
- analysera om det finns behov av att införa en ny personalkategori för tidvis tjänstgörande civil personal (t.ex. inom it- och tekniksektorn)
- analysera behovet av att ändra regleringen av anställningstider för kontinuerligt och tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän
- föreslå nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2025.

Utskottet har behandlat frågor om Försvarsmaktens personalförsörjning ett antal gånger tidigare. I betänkande 2023/24:FöU3 framhöll utskottet vikten av att ökad stabilitet i Försvarsmaktens personalförsörjning samt att det sker genom långsiktig planering och identifiering av personalbehov respektive brister inom både krigs- och grundorganisation. Utskottet ansåg att goda

arbetsförhållanden och förmågan att ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet är grundläggande. Utskottet konstaterade dock att den långtgående delegeringen av arbetsgivarpolitiken innebär att Försvarsmakten har en betydande frihet och ett mycket långtgående ansvar för sin personalförsörjning. Utskottet såg heller inte skäl att föregripa resultatet av pågående utredningar.

Utskottets ställningstagande

Liksom regeringen och Försvarsmakten konstaterar utskottet att personal med rätt kompetens är den viktigaste och oftast den mest gränssättande resursen för Försvarsmaktens tillväxt. Att öka tillgången till kompetent personal är således centralt för att krigsorganisationen ska kunna växa i enlighet med försvarsbeslutet och för att öka den operativa förmågan. Utskottet fortsätter därför att lägga stor vikt vid att stabiliteten i Försvarsmaktens personalförsörjning ökar samt att detta sker genom långsiktig planering och identifiering av behov respektive brist på personal inom organisationen.

Utskottet har tidigare framhållit att det i första hand är Försvarsmakten som – inom ramen för den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken – ska utforma rekryteringen för att nå ut till så många som möjligt för att i förlängningen säkerställa förmågan att rekrytera och behålla personal. Utskottet vidhåller den uppfattningen och kan konstatera att detta ställer långtgående krav på att Försvarsmakten säkerställer att man har kompetens att fullgöra sina uppgifter. Utskottet utgår från att Försvarsmakten verkar för en ändamålsenlig lönebildning och kompetensförsörjning och att myndigheten strävar mot de delmål som fastställts för de statliga arbetsgivarna. Försvarsmakten har genom sin kompetensförsörjning också ansvar för att säkerställa att relevant kompetens finns för att tillgodose myndighetens behov på både kort och lång sikt. Försvarsmaktens personalförsörjning utgör dessutom en väsentlig del av ansträngningarna för att uppnå de förmågeökningar som följer av försvarsbeslutet. Försvarsmakten framhåller själv att en av myndighetens viktigaste uppgifter är att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla personal.

Försvarsmakten har alltså en betydande frihet och ett mycket långtgående ansvar för rekrytering, utbildning och personalförsörjning i stort. Utskottet kan konstatera att Försvarsmakten också bedriver ett omfattande arbete inom detta område och för att organisationen ska växa i enlighet med försvarsbeslutet. Utskottet ser positivt på dessa ansträngningar och noterar att myndigheten bedömer att utvecklingen går åt rätt håll. Samtidigt kvarstår tidigare obalanser och inte minst finns alltjämt brister inom specifika kompetenser t.ex. på vissa teknikområden. Utskottet vill därför understryka vikten av att Försvarsmakten intensifierar arbetet med att förbättra villkor, anställningsformer och andra incitament för att säkra totalförsvarets personalförsörjning och för att attrahera den kompetens som behövs för Sveriges försvarsförmåga. Utskottet välkomnar de förändringar som myndigheten har gjort i tjänstepensionsavtal, översynen av reservofficerssystemet och de utökade officersutbildning-

platserna samt andra satsningar för att göra personalförsörjningssystemet mer flexibelt och robust.

I fråga om validering av militära kompetenser kan utskottet konstatera att Försvarsmakten arbetar aktivt för att öka det civila meritvärdet av det militära vitsordet och välkomnar att befattningen militär undersköterska har nivå-placerats i SeQF.

Utskottet konstaterar också att det pågår en viktig utredning om personalförsörjningen inom det militära försvaret, vilken inkluderar bl.a. frågor om förmåner och andra ersättningar samt reservofficerars rätt till tjänstledighet samt att ett omfattande betänkande med förslag om personalförsörjningen av det civila försvaret är ute på remiss.

Därmed ser utskottet inte skäl att tillstyrka något av motionsyrkandena med förslag till åtgärder inom området.

Jämställdhet och inkludering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om jämställdhet och inkludering.

Jämför reservation 8 (S, V, C, MP).

Motionerna

I partimotion 2024/25:3038 anför Daniel Helldén m.fl. (MP) att en naturlig del av att driva en feministisk säkerhetspolitik är att säkra goda arbetsvillkor och jämställda och jämlika förutsättningar även inom Försvarsmakten. Arbetet med jämställdhet behöver intensifieras och ett aktivt arbete för att öka antalet kvinnor på alla nivåer i Försvarsmakten ska bedrivas. Motionärerna anser därför att minst 40 procent av Försvarsmaktens personal till 2030 ska vara kvinnor (yrkande 87) och att Försvarsmakten ska arbeta aktivt med jämställdhet och inkludering (yrkande 88). I motionen framhålls också vikten av uppföljning i jämställdhetsarbetet, varför motionärerna föreslår att Försvarsmakten löpande ska utvärdera förbandens jämställdhets- och likabehandlingsarbete (yrkande 89). Vidare föreslås i yrkande 90 att Försvarsmakten ska säkerställa att kvinnliga soldater har tillgång till utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras förmåga.

Även Peter Hultqvist m.fl. (S) framhåller vikten av jämställdhet och inkludering och föreslår i kommittémotion 2024/25:3023 yrkande 28 att andelen kvinnor i Försvarsmaktens personal ska uppgå till minst 40 procent till 2030. Motionärerna anser också att Försvarsmakten måste arbeta aktivt för att göra det möjligt att kombinera en karriär inom Försvarsmakten med familjeliv. De föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja Försvarsmakten i att arbeta aktivt med jämställdhet och

inkludering för strävan mot en mer diversifierad personalsammansättning (yrkande 30). Ett förslag som liknar det sista finns även i kommittémotion 2024/25:3069 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 7.

I kommittémotion 2024/25:3160 framhåller även Mikael Larsson m.fl. (C) vikten av jämställdhetsarbetet och föreslår i yrkande 16 att det långsiktiga målet för andelen värnpliktiga 2030 ska vara minst 40 procent kvinnor. Vidare anser motionärerna att Försvarsmakten behöver göra mer för att komma tillrätta med ojämställdhet och ovälkomna beteenden (yrkande 17) samt att försvarsmaktsledningen regelbundet bör följa upp och utvärdera förbandens jämställdhets- och likabehandlingsarbete (yrkande 18). Slutligen föreslås i yrkande 19 att Försvarsmakten säkerställer att kvinnliga soldater kan genomföra övningar och strid med utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras eller gruppens förmåga till strid.

Bakgrund och tidigare behandling

Enligt 27 § förordningen (2024:1333) med instruktion för Försvarsmakten har myndigheten till uppgift att integrera jämställdhetsperspektiv i verksamheten.

Plikt- och prövningsverket har ansvaret för bl.a. mönstring och inskrivning till grundutbildning med värnplikt. Verksamheten styrs av lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt när det gäller inskrivning till värnplikt. Den tillåter inte någon positiv särbehandling av ett underrepresenterat kön, utan den som är bäst lämpad ska skrivas in för tjänstgöring enligt 3 kap. 2 §. Enligt 1 § förordningen (2010:1472) med instruktion för Totalförsvarets plikt- och prövningsverk ska dock myndigheten tillhandahålla urvalstester av dem som ansökt till militär utbildning inom Försvarsmakten. Enligt förordningen ska urvalstesterna vara utformade så att de främjar en jämställd rekrytering.

I fråga om materiel framgår det av 1 § förordningen (2007:854) med instruktion för Försvarets materielverk att myndigheten har i uppgift att när det är relevant i sin verksamhet säkerställa att de varor och tjänster som upphandlas är ändamålsenligt utformade för kvinnor och män.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat frågor om jämställdhet och inkludering inom Försvarsmakten. I betänkande 2023/24:FöU3 framhöll utskottet att en ökning av antalet kvinnor är en förutsättning för en långsiktigt hållbar personalförsörjning och att en hög andel kvinnor som genomför värnplikten är avgörande för att möjliggöra tillväxten. Utskottet konstaterade att berörda myndigheter bedriver ett systematiskt arbete för att rekrytera, mönstra och utbilda fler och rätt personer och att även frågor om jämnare könsfördelning samt jämställdhet och jämlikhet beaktas. Vidare konstaterade utskottet att en pågående utredning skulle analysera personalförsörjningsfrågor med hänsyn till båda könen. Med tanke på de fortsatt stora utmaningarna framhöll utskottet vikten av att Försvarsmakten fortsätter att utveckla arbetet i fråga om kvalitativ jämställdhet och bättre villkor för myndighetens personal. Även i betänkande 2022/23:FöU8 framhöll utskottet bl.a. att kvalitativ jämställdhet är en förutsättning för att få kvinnor som tar

anställning hos myndigheten att stanna kvar under en längre tid, och utskottet såg positivt på myndighetens ansträngningar att motverka ovälkommet beteende. Utskottet har även tidigare betonat vikten av att Försvarsmakten fortsätter att bedriva ett aktivt arbete för att bli en mer jämställd organisation och för att utveckla arbetet med att motverka och hantera ovälkommet beteende (se t.ex. bet. 2021/22:FöU3 och bet. 2020/21:FöU4).

I totalförsvarspropositionen (prop. 2024/25:34) konstaterar regeringen att en jämställd och jämlik organisation är nödvändig för Försvarsmaktens kompetensförsörjning och bidrar till det militära försvarets förmåga, legitimitet, trovärdighet och folkförankring. Eftersom insteget till myndigheten i huvudsak är grundutbildning med värnplikt bör andelen kvinnor och män som tas ut för grundutbildning vara så jämnt fördelad som möjligt. Försvarsmakten behöver vara en attraktiv arbetsgivare och arbetsplats för att öka rekryteringen av kvinnor och personer med annan etnisk tillhörighet. Regeringen konstaterar att myndigheten har målsättningar för andelen kvinnor i olika personalkategorier och att andelen kvinnor generellt sett har ökat i enlighet med målen. Regeringen framhåller vikten av att Försvarsmakten fortsätter att arbeta aktivt för att öka antalet kvinnor och personer med annan etnisk tillhörighet på alla nivåer inom organisationen samt för att vara en jämställd och jämlik organisation fri från all form av diskriminering, inklusive trakasserier och sexuella trakasserier.

I sitt betänkande 2024/25:FöU2 konstaterade utskottet att det fortfarande finns utmaningar att hantera i fråga om jämställdhet i det militära försvaret. Utskottet anförde återigen att ett ökat antal kvinnor är en förutsättning för en långsiktigt hållbar personalförsörjning och att en hög andel kvinnor som genomför värnplikten är avgörande för att möjliggöra den nödvändiga tillväxten inom det militära försvaret. Utskottet instämde således i regeringens konstaterande att andelen kvinnor och män som tas ut för grundutbildning bör vara så jämnt fördelad som möjligt. Utskottet noterade att Försvarsmakten bedriver ett omfattande arbete för att förbättra jämställdheten inom organisationen och för att vara en attraktiv och inkluderande arbetsgivare. Utskottet tog fasta på att regeringen anser att Försvarsmakten bör fortsätta att arbeta för att vara en jämställd och jämlik organisation fri från alla former av diskriminering, inklusive trakasserier och sexuella trakasserier. Utskottet förutsatte att regeringen och myndigheten fortsätter att ta frågor om jämställdhet på största allvar och vidtar nödvändiga åtgärder.

I inriktningsbeslutet för det militära försvaret, som regeringen fattade den 19 december 2024 för att omsätta försvarsbeslutet i konkreta åtgärder hos myndigheter, konstaterar regeringen att förmågan att attrahera och behålla personal är avgörande för försvaret av Sverige och att det därför är angeläget att försvarsmyndigheterna arbetar för att behålla och öka andelen kvinnor på alla nivåer i organisationen.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 6) redovisar regeringen att Försvarsmakten har fortsatt sitt arbete med utbildning av högre chefer, handläggare och stabsmedarbetare i frågor om jämställdhet och

jämställdhetsanalys. Myndigheten har också fortsatt att arbeta mot ovälkommet beteende (samlingsnamn för kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier). Det finns dock utmaningar kvar i arbetet med att införa inriktningen för jämställdhet och likabehandling i organisationen.

I årsredovisningen för 2024 redovisar Plikt- och provningsverket att myndigheten mönstrade och prövade drygt 29 800 totalförsvarspliktiga till grundutbildning med värnplikt under året. Av dessa var 8 600 kvinnor och 21 200 män, vilket är en andelsfördelning som är i paritet med tidigare år (ca 30 procent kvinnor).

Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2024 (FM2024-4113:43) framgår att andelen kvinnor ökade i flera personalkategorier, dock inte för gruppen värnpliktiga med grundutbildning. Andelen kvinnor som påbörjade grundutbildning under 2024 var 17 procent, vilket är en nedgång med 2 procentenheter jämfört med föregående år. Den huvudsakliga bidragande faktorn uppges vara att muskelkraven till de olika befattningarna blivit gränssättande och därmed påverkat andelen kvinnor som antas till grundutbildning negativt. Försvarsmakten rekryterar till grundutbildningen inom alla försvarsgrenar, varav den största är armén, som också är den del av verksamheten som haft störst tillväxt och där muskelkraven generellt är högre. En annan orsak till nedgången är att intresset för att genomföra grundutbildning generellt var lägre bland kvinnor än bland män. För att nå målgruppen unga kvinnor genomfördes därför en riktad kampanj för att öka intresset för värnplikt. Kampanjen hade fokus på unga kvinnor i syfte att göra dem medvetna om att det finns karriärmöjligheter i Försvarsmakten. Under året genomfördes också fler skolbesök än någonsin tidigare för att öka kunskapen om Försvarsmakten bland ungdomar. Myndighetens skolinformatörer träffade under året drygt 90 000 elever på olika skolor i landet, vilket är en ökning med 10 000 från föregående år. Enligt undersökningar bland skolungdomarna var dessa besök uppskattade och många uppgav att de fått en förbättrad syn på och större kunskap om Försvarsmakten.

Andelen kvinnor som påbörjade både officersprogrammet och specialist-officersutbildningen ökade och de uppsatta målen för 2024 uppnåddes. Även andelen kvinnor bland yrkesofficerare, specialistofficerare och civila arbetstagare ökade under året. Liksom föregående år uppnåddes målen även för andelen kvinnor i gruppen kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän (19 procent). För hemvärnssoldater var andelen kvinnor 11 procent, vilket är likvärdigt med föregående år. Av Försvarsmaktens kontinuerligt tjänstgörande chefer var ca 18 procent kvinnor vid årsslutet 2024. Nedbrutet på personalkategori var andelen kvinnor bland civilanställda chefer 43 procent och bland yrkesofficerare 10 procent.

Försvarsmakten uppger vidare att myndigheten bidrar till målen för jämställdhetspolitiken, som omsatts i en inriktning för arbetet med jämställdhetsintegrering för 2022–2025 (FM2021-17747:2). Ett av myndighetens mål är att skapa förutsättningar för att en jämställdhetsanalys

systematiskt ska genomföras inom ordinarie berednings- och beslutsprocesser. Under 2024 genomfördes, likt tidigare år, utbildning i jämställdhetsintegrering för högre chefer. Syftet med utbildningen är att öka kunskapen om jämställdhet, kvinnor, fred och säkerhet, samt om jämställdhet i militära operationer och förmåga att integrera detta i sitt beslutsfattande. Målgruppen utökades under året med regements- och flottiljförvaltare vilka bedöms vara centrala för jämställdhetsarbetet, eftersom målgruppen utgör stöd såväl till högre ledning som till mer juniora medarbetare. Tre kursstarter genomfördes med totalt 55 chefer, varav 7 var kvinnor och 48 män. Under samma period examinerades 13 chefer, varav 2 kvinnor och 11 män. Som resultat av genomförd utbildning har cheferna vidtagit olika åtgärder, t.ex. att jämställdhetsanalys ska föregå myndighetsledningens beslut. Andra åtgärder som cheferna arbetat med inom ramen för utbildningen rör exempelvis jämställdhetsperspektiv inom övning och rekrytering. Försvarsmakten genomförde även utbildningar i jämställdhetsanalys för nyckelfunktioner som ska kunna fungera som kompetensstöd för ansvariga chefer.

Försvarsmakten fortsatte under 2024 att jämställdhetsintegrera materielområdet i samverkansprojekt med Försvarets materielverk. Arbetet har gett positiv effekt i projekten genom att anpassningar gjorts ur ett jämställdhetsperspektiv. I framtagandet av ytstridsfartyg har t.ex. hygienutrymmen anpassats för att passa både kvinnor och män. Under året vidtogs också ytterligare åtgärder i syfte att utveckla mer jämställd materiel. När det gäller kroppsskydd till kvinnor har bl.a. storleksanpassningar skett. Myndigheten ser en positiv utveckling inom området även om mycket arbete återstår för att uppnå en jämställd arbetsplats. Försvarsmakten har också beslutat att jämställdhetsanalyser ska genomföras vid nya beställningar; dock genomförs detta i varierande utsträckning. Det finns fortfarande brister i tillgången till personlig utrustning till följd av att tillgängliga antropometriska data (kroppsmått) inte är tillräckliga för att kunna upphandla rätt antal och storlek. Andra bidragande orsaker till att jämställdhetsanalyser inte genomförs är för låg kompetens inom detta område och ett allt högre tempo i anskaffningen och vidmakthållandet av materielsystem.

Försvarsmakten arbetar också vidare med målet att bedriva ett systematiskt arbete för att förebygga risker för diskriminering och ovälkommet beteende samt skapa möjligheter och likvärdiga förutsättningar för individer att bidra med sin fulla potential. I enlighet med diskrimineringslagens (2008:567) krav på aktiva åtgärder har risker och brister identifierats utifrån samtliga diskrimineringsgrunder och i synnerhet inom arbetsförhållanden och rekrytering. Bedömningen är att det förebyggande arbetet mot diskriminering behöver förstärkas med ytterligare åtgärder. Förekomsten av ovälkommet beteende sjönk mellan 2022 och 2024, från 7 till 6 procent. Det är den lägsta nivån av ovälkommet beteende sedan frågan introducerades i medarbetarundersökningen 2018. Den tydligaste nedgången, från 24 till 19 procent, är bland kvinnor som är gruppbefäl, soldater eller sjömän. Könsskillnaden består dock; 12 procent av kvinnorna och 4 procent av männen har upplevt

ovälkommet beteende under det senaste året. Den vanligaste formen av ovälkommet beteende är kränkande särbehandling. Medarbetarenkäten som genomfördes under 2024 hade en mycket hög svarsfrekvens och visade att synen på Försvarsmakten som arbetsgivare generellt är positiv. Andelen som i enkäten uppgav att de utsatts för ovälkommet beteende sjönk under året, men trots denna positiva trend finns det behov av ytterligare åtgärder.

I budgetunderlaget för 2026 (FM2024-21129:5 bil. 1) uppger Försvarsmakten att en jämställd och jämlik organisation framför allt är nödvändig för myndighetens kompetensförsörjning och därmed för förmågetillväxten, men det bidrar även till det militära försvarets trovärdighet, folkförankring och försvarsvilja. Genom att rekrytera och krigsplacera de lämpligaste individerna, oavsett kön eller bakgrund, ökar försvarsförmågan. Försvarsmakten arbetar målmedvetet för att fortsätta att utvecklas inom området och för att vara en attraktiv och inkluderande arbetsgivare. I fråga om värnpliktiga uppger myndigheten att åtgärder införs för att säkerställa att kvinnor har rätt förutsättningar och möjligheter att genomföra grundutbildning. Försvarsmakten uppger vidare att myndigheten bedriver ett systematiskt och integrerat arbete med jämställdhet och likabehandling och att det är en del av myndighetens hållbarhetsarbete.

I sitt budgetunderlag för 2025 (FM2023-24770:10 bil. 1) uppgav Försvarsmakten att man analyserade nivåer på kvantitativa mål för att öka andelen kvinnor och andelen medarbetare med utländsk bakgrund. En strävan är att så snart som möjligt nå en jämställd organisation med ca 40 procent kvinnor och 60 procent män.

Regeringen beslutade den 4 januari 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå hur tillgången till personal inom det militära försvaret kan förbättras (dir. 2024:2). Utredningen har som syfte att utifrån 14 frågeställningar öka tillgängligheten av både militär och civil personal inom Försvarsmakten. Av direktiven framgår att utredaren ska belysa och analysera personalförsörjningsfrågor med hänsyn till hur både kvinnor och män berörs av de frågeställningar som utredningen omfattar. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2025.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill återigen understryka att en jämställd och jämlik organisation är nödvändig för Försvarsmaktens kompetensförsörjning. Ett ökat antal kvinnor är en förutsättning för en långsiktigt hållbar personalförsörjning och en hög andel kvinnor som gör värnplikten är avgörande för att möjliggöra den beslutade tillväxten inom det militära försvaret. I en tid när försvaret ska växa mer än någonsin tidigare är det viktigt att nå hela rekryteringsbasen i befolkningen för att kunna rekrytera fler och de mest lämpade. Utskottet instämmer således i regeringens konstaterande att andelen kvinnor och män som tas ut för grundutbildning bör vara så jämnt fördelad som möjligt och att

en jämställd organisation också bidrar till det militära försvarets förmåga, legitimitet, trovärdighet och folkförankring.

Trots att utvecklingen går i positiv riktning med ett ökat antal kvinnor inom Försvarsmakten kan utskottet konstatera att det fortfarande finns utmaningar att hantera i fråga om såväl könsfördelning som kvalitativ jämställdhet. Utskottet noterar att Försvarsmakten bedriver ett omfattande och systematiskt arbete för att förbättra jämställdheten och likabehandlingen inom organisationen och för att vara en attraktiv och inkluderande arbetsgivare för alla. I årsredovisningen redogör myndigheten för statistik över bl.a. könsfördelningen inom myndigheten som möjliggör analys av utvecklingen och uppföljning av de insatser som gjorts för att öka jämställdheten. Försvarsmakten har i tidigare budgetunderlag uppgett att en strävan är att så snart som möjligt nå en jämställd organisation med ca 40 procent kvinnor och 60 procent män. Utskottet utgår från att myndigheten fortsätter att arbeta aktivt för att nå det målet så snart som möjligt.

Liksom regeringen vill utskottet understryka vikten av att Försvarsmakten fortsätter att arbeta för att vara en jämställd och jämlik organisation fri från alla former av diskriminering, inklusive trakasserier och sexuella trakasserier. Kvalitativ jämställdhet är en förutsättning för att få kvinnliga värnpliktiga och anställda kvinnor inom myndigheten att stanna kvar under längre tid. Utskottet ser positivt på myndighetens ansträngningar för att se till att personlig utrustning och materiel blir ändamålsenligt utformade och säkra för såväl kvinnor som män, men vill betona vikten av att intensifiera och skynda på det arbetet. I likhet med tidigare anser utskottet att det är centralt att Försvarsmakten fortsätter att utveckla förmågan att identifiera och förebygga diskriminering och ovälkommet beteende. Utskottet ser positivt på de vidtagna åtgärderna och myndighetens avsikt att fortsätta att utveckla förmågan att förebygga ovälkomna beteenden och genom utbildningsinsatser möta behov av kunskap och förmågor. Därutöver noterar utskottet att en särskild utredare fått i uppdrag att analysera och föreslå hur tillgången till personal inom det militära försvaret kan förbättras, och att utredaren i tillämpliga delar ska analysera de förslag som utredningen presenterar utifrån konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Utskottet förutsätter att regeringen och Försvarsmakten fortsätter att ta frågor om jämställdhet och inkludering på största allvar och vidtar nödvändiga åtgärder utifrån de målsättningar som de redogör för. Utskottet konstaterar att Försvarsmakten bedriver ett omfattande och uppföljningsbart arbete samt att den ovannämnda utredningen om personalförsörjningen inom det militära försvaret innefattar även analys av jämställdhet inom försvaret. Med hänvisning till det pågående arbetet finner utskottet inte skäl att för närvarande tillstyrka något av motionsyrkandena med förslag till åtgärder inom området.

Personalförsörjning inom räddningstjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om personalförsörjning inom räddningstjänsten.

Jämför reservation 9 (S), 10 (C) och 11 (MP).

Motionerna

I partimotion 2024/25:3038 anför Daniel Helldén m.fl. (MP) att räddningstjänsten är den viktigaste resursen för snabba insatser vid bl.a. olyckor och bränder och att den är central i totalförsvaret. Motionärerna föreslår därför i yrkande 58 att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka räddningstjänsten och förbättra förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten och i ideell verksamhet, även på deltid.

Peter Hultqvist m.fl. (S) framhåller i kommittémotion 2024/25:3023 yrkande 53 vikten av att räddningstjänsten fortsätter att utvecklas och föreslår att rekryteringen av deltidsbrandmän ses över.

I kommittémotion 2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) framhålls vikten av att utbildning och placering av civilpliktiga inom räddningstjänsten förläggs lokalt. Motionärerna anser att civilpliktiga inom räddningstjänsten i så stor utsträckning som möjligt bör rekryteras från lokalsamhällen runt om landet och sedan placeras och delvis utbildas i de lokala räddningstjänstorganisationerna. Därför föreslår motionärerna att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilpliktiga och räddningstjänst under höjd beredskap (yrkande 39).

Alexander Christiansson (SD) framhåller i motion 2024/25:602 att bristen på deltidsbrandmän är ett allvarligt problem som riskerar att skörda allvarliga konsekvenser genom en försämrad beredskap och försenade räddningsinsatser som kan kosta liv. Motionären vill därför att regeringen ser över deltidsbrandmännens arbetsvillkor (yrkande 1) och hur man kan skapa bättre förutsättningar för nyrekrytering av deltidsbrandmän (yrkande 2).

I motion 2024/25:2493 anför Gunilla Svantorp m.fl. (S) att endast 51 procent av brandmännen inför sommaren 2023 uppgav att deras räddningstjänster hade rekryterat tillräckligt med personal för att upprätthålla utryckningsförmågan. Motionärerna understryker att bemanningen är viktig för kvaliteten i samhällstjänsterna och föreslår att behovet av att införa nationella bemanningsriktlinjer inom räddningstjänsten ses över (yrkande 3)

Bakgrund och tidigare behandling

Det är kommunerna som enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, ansvarar för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst inom respektive kommun. Enligt lagen har kommunens räddningstjänst i stort

samma ansvar under höjd beredskap som i fredstid för att förhindra skador på människor, egendom och miljö. Vid höjd beredskap tillkommer dock vissa uppgifter i syfte att skydda och rädda befolkningen och civil egendom från verkningar av krig. De kommunala räddningstjänsterna organiseras framför allt med heltids- och deltidсанställda brandmän.

Frågan om en effektiv räddningstjänst har behandlats flera gånger tidigare. Riksdagen beslutade om vissa ändringar i lagen om skydd mot olyckor i oktober 2020 (prop. 2019/20:176, bet. 2020/21:FöU3, rskr. 2020/21:22–23) som innebar bl.a. en starkare statlig styrning av kommunernas förebyggande verksamhet och räddningstjänst genom ett nytt nationellt mål och tydligare handlingsprogram.

I betänkande 2020/21:FöU3 betonade utskottet att de dåvarande reglerna om arbetslöshetsförsäkring hade en påtagligt negativ påverkan på räddningstjänstens personalförsörjning eftersom en deltidbrandman som var arbetslös i övrigt riskerade att få lägre arbetslöshetsersättning om han eller hon också var aktiv som deltidbrandman. Riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen om undantag i a-kassereglerna för deltidbrandmän (rskr. 2020/21:22–23).

Riksdagen beslutade sedermera om lagändringar som tillåter undantag för deltidbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning. Lagändringarna, som trädde i kraft den 31 maj 2021, innebär att en deltidbrandmans arbete i form av beredskap och övning ska undantas vid beräkning av hur mycket ersättning som lämnas en ersättningsvecka, om inte arbetet tidigare har godkänts som bisyssla (prop. 2020/21:123, bet. 2020/21:AU14, rskr. 2020/21:287).

Utskottet behandlade vissa frågor om personalförsörjning inom räddningstjänsten även i betänkandena 2022/23:FöU8 och 2023/24:FöU3. Utskottet underströk återigen vikten av att den kommunala räddningstjänsten bedrivs på ett så likvärdigt, effektivt och säkert sätt som möjligt i hela landet samt betonade den centrala roll som en fungerande personalförsörjning har i det avseendet. I det sistnämnda betänkandet framhölls även den roll som räddningstjänsten har i det civila försvaret, och utskottet välkomnade regeringens beslut att återaktivera civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten för utbildad personal. Mot bakgrund av pågående utredning och de åtgärder som regeringen, MSB m.fl. hade vidtagit fann utskottet inte skäl att vidta ytterligare åtgärder på området.

Det var i januari 2023 som regeringen meddelade att den med hänsyn till det rådande säkerhetsläget bedömde det som angeläget att förbereda för en aktivering av civilplikten och gav MSB i uppdrag (Fö2023/00118) att förbereda för en aktivering av civilplikten för kommunal räddningstjänst. MSB hade sedan tidigare också i uppdrag (Ju2022/02313) att ta fram dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunens räddningstjänst under höjd beredskap.

Av MSB:s redovisningar, som båda lämnades den 1 mars 2023, framgick bl.a. att kommunens räddningstjänst huvudsakligen är dimensionerad för att

hantera olyckor i fred och därför behöver förstärkas för att kunna möta de utmaningar som krigsfara och ytterst krig kan medföra. MSB bedömde att antalet personer inom den kommunala räddningstjänsten åtminstone behöver fördubblas inom en tioårsperiod jämfört med dagens ca 16 000 personer. Vidare ansåg MSB att ett första steg för att stärka personalförsörjningen inom den kommunala räddningstjänsten vid höjd beredskap är att skriva in personer som redan har kompetens som är relevant för civilplikt inom kommunal räddningstjänst. MSB bedömde att ca 2 000 till 3 000 personer efter fullgjord utredning skulle kunna finnas lämpliga att skriva in och krigsplacera i befattning inom kommunal räddningstjänst.

Med stöd av 1 kap. 3 a § lagen om totalförsvarsplikt fattade regeringen den 21 december 2023 beslut om att delvis aktivera civilplikten inom områdena kommunal räddningstjänst och elförsörjning (Fö2023/00553, Fö2023/01488). Skyldigheten att fullgöra repetitionsutbildning med civilplikt gäller sedan den 19 januari 2024. Regeringen fattade också beslut om nödvändiga förordningsändringar. Ändringarna innebar bl.a. att personer som redan har relevant kompetens inom dessa områden kan skrivas in och krigsplaceras med civilplikt och att MSB fick rollen som bemanningsansvarig myndighet för civilpliktiga inom den kommunala räddningstjänsten. I samband med att civilplikten aktiverades fick MSB också i uppdrag bl.a. att identifiera och utreda vilka totalförsvarspliktiga som har tillräcklig utbildning för att kunna fullgöra civilplikt inom kommunal räddningstjänst och att senast det fjärde kvartalet 2024 påbörja repetitionsutbildning för totalförsvarspliktiga inom området.

Av budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 6) framgår att myndigheterna i beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen har tagit fram en tioårig plan för att höja förmågan. MSB har också fortsatt arbetet med att utveckla förmågan att genomföra räddningsinsatser och skydda civilbefolkningen över hela hotskalan. För att höja räddningstjänstens förmåga inom civilt försvar föreslår regeringen att MSB:s anslag 2:4 Krisberedskap ökas med 67 000 000 kronor för 2025. För 2026 beräknas anslaget öka med 85 000 000 kronor och för 2027 beräknas det öka med 187 000 000 kronor. I fråga om personalförsörjning inom räddningstjänsten redovisar regeringen att det fortfarande råder bemanningssvårigheter vid mer än hälften av landets brandstationer som är bemannade med deltidsbrandmän. En strategi och handlingsplan har tagits fram med delmål att den negativa trenden ska ha vänt vid utgången av 2026.

I sin årsredovisning för 2024 (publ. MSB2491) anger MSB att myndigheten har utvecklat sitt arbete i rollen som sektorsansvarig för beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. MSB bedömer resultatet för delområdet som tillfredsställande. Myndigheten bidrar till att samordna berörda aktörer i sektorn genom att stödja ett systematiskt arbete med gemensamma prioriteringar. Ett särskilt fokus har varit på att utveckla kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. För att omhänderta civilpliktiga, bygga en krigsorganisation samt stödja kommunerna i rekrytering av planerings- och utbildningsresurser för höjd beredskap har avtal

tecknats med 25 räddningstjänstorganisationer. För att förstärka kommunernas uthållighet vid längre strömbortfall i kris eller krig har bl.a. 57 reservkraftverk anskaffats. Under hösten 2024 slutförde de 300 första civilpliktiga, varav 13 procent kvinnor och 87 procent män, repetitionsutbildning med civilplikt inom kommunal räddningstjänst och krigsplacerades vid de 25 krigsräddningseenheterna. Utvecklingen inom räddningstjänst under höjd beredskap kommer att fortgå i en högre takt.

I fråga om personalförsörjning i kommunal räddningstjänst framgår det av årsredovisningen att det skett en mindre nedgång. MSB redovisar att antalet anställda inom räddningstjänst med minst hälften av den totala arbetstiden inom operativ verksamhet 2024 minskade från 16 016 föregående år till 15 949. Av dessa är 5 055 heltidsanställda, varav 368 kvinnor (7,3 procent). Resterande 10 894 är deltidsanställda varav 923 är kvinnor (8,5 procent). Sammantaget är 4 391 av den operativa personalen (hel- och deltid) befäl, varav 163 kvinnor (3,7 procent). För att stödja kommunerna i deras arbete med att rekrytera och behålla deltidsbrandmän tog MSB under 2023 fram ett stödmaterial för att förenkla och förbättra dialogen mellan den kommunala räddningstjänsten och befintliga potentiella huvudarbetsgivare för deltidsbrandmän. MSB tog också, i samarbete med kommunal räddningstjänst, fram en strategi och handlingsplan för personalförsörjningen av deltidsbrandmän. Strategin (publ. MSB2271) sammanfattar och visualiserar de förmågor och åtgärder som varje kommun behöver för att lyckas i sitt arbete med att rekrytera och behålla deltidsbrandmän. En första delmålbild för strategin är att Sveriges kommuner vid utgången av 2026 ska ha lyckats vända den negativa trenden så att minst 50 procent av räddningstjänstorganisationerna med deltidsbrandmän har en fungerande personalförsörjning. Sedan tidigare har MSB också tagit fram strategin Inriktning för ökad jämställdhet och mångfald i räddningstjänsten 2030 (publ. MSB1863) med tre målbilder för att beskriva önskat läge 2030. De tre målbilderna har brutits ned i aktiva åtgärder som räddningstjänsten och MSB behöver vidta för att det önskade läget ska uppnås. Målbilderna handlar om att såväl arbetsmiljön på räddningstjänsterna som miljön på MSB:s utbildningar är inkluderande, att fler personer ur underrepresenterade målgrupper söker sig till och vill jobba kvar inom räddningstjänsten och att hela befolkningen får en god och jämlik service. I årsredovisningen uppger MSB att myndigheten har fortsatt sitt arbete med att stödja de kommunala räddningstjänsterna i deras arbete med jämställdhet och mångfald bl.a. genom att arrangera utbildningar som är riktade till chefer. I övrigt utgör de sedan tidigare framtagna strategierna ramen för MSB:s arbete inom området.

MSB redovisar vidare att 823 årsplatser under 2024 levererades inom förordningsstyrd utbildning och grundutbildning för räddningstjänst i beredskap. Under året examinerades eller slutförde 1 859 personer en utbildning, varav 16 procent kvinnor och 84 procent män. MSB bedömer att resultatet för delområdet utbildning är tillfredsställande. I bedömningen ingår

att det har påbörjats ett arbete med att utöka antalet platser inom ledningsutbildningarna. En ny grundutbildning för räddningstjänst i beredskap har startat som är kortare och effektivare samt att en översyn har påbörjats av utbildningen för skydd mot olyckor för att kunna erbjuda fler platser. Myndigheten har också startat repetitionsutbildning för kommunal räddningstjänst.

I oktober 2024 föreslog regeringen en omorganisation av MSB. Enligt regeringen ska räddningstjänst, skydd mot olyckor och åtgärder inom befolkningsskydd organiseras inom en egen del av myndigheten och med en egen chef som utses av regeringen. De föreslagna organisationsförändringarna har skickats ut på remiss.

I propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:33) framhåller regeringen att en grundläggande uppgift för det civila försvaret är att skydda civilbefolkningen och att det är särskilt angeläget att stärka räddningstjänsten, inte minst vid höjd beredskap och ytterst krig. I samband med beredningen av propositionen (bet. 2024/25:FöU2) välkomnade utskottet återaktiveringen av civilplikten. Utskottet delade också regeringens bedömning att redan påbörjade satsningar inom den kommunala räddningstjänsten behöver fortsätta och förstärkas ytterligare.

Regeringen beslutade den 27 juli 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag om hur personalbehoven inom det civila försvaret kan tryggas (dir. 2023:116). Utredaren skulle bl.a. analysera och bedöma behoven av personalförstärkningar inom verksamheter som är viktiga för totalförsvaret vid höjd beredskap och analysera förutsättningarna för att säkerställa det civila försvarets personalbehov med totalförsvarspliktig personal. Uppdraget redovisades den 23 januari 2025 (SOU 2025:6). Utredningen föreslår bl.a. att civilplikten ska aktiveras generellt och att det behövs civilplikt med mönstring och grundutbildning. I första hand framhålls ett antal sektorer däribland räddningstjänsten. Utredningen bedömer att personalbehovet i den kommunala räddningstjänsten kommer att öka kraftigt vid höjd beredskap och att det behövs civilplikt, inklusive civilplikt efter mönstring. Utredningen föreslår därför att regeringen ger MSB i uppdrag att fortsatt utreda och föreslå hur ett system med civilplikt för den kommunala räddningstjänsten ska utformas och införas, inklusive civilplikt efter mönstring. Betänkandet är ute på remiss och svar ska lämnas till regeringen senast den 13 maj 2025.

Strax innan den nyss nämnda utredningen lämnade sitt betänkande beslutade regeringen, den 9 januari 2025, att ge MSB ett uppdrag som går i linje med utredningens förslag (Fö2025/00040). Myndigheten fick således i uppdrag att utreda vilka åtgärder som är nödvändiga för att ett system med civilplikt efter mönstring med lång grundutbildning inom kommunal räddningstjänst ska kunna införas. Uppdraget ska slutredovisas senast den 19 december 2025.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att den kommunala räddningstjänsten ska bedrivas på ett så likvärdigt, effektivt och säkert sätt som möjligt i hela landet. Liksom tidigare vill utskottet återigen framhålla att det är centralt för områdets utveckling att räddningstjänstens personalförsörjning fungerar. Det gäller såväl arbetet med jämställdhet och mångfald för att bredda rekryteringsbasen som ansträngningarna för att rekrytera och bibehålla de så viktiga deltidsbrandmännen som bär upp en stor del av räddningstjänstens verksamhet. Utskottet konstaterar att MSB fortfarande bedriver ett aktivt arbete med att stödja kommunerna på dessa punkter, inte minst när det gäller frågan om deltidsbrandmännen. Vidare har riksdagen tidigare beslutat om lagändringar som tillåter undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning. Utskottet vill framhålla vikten av att fortsätta ansträngningarna för att nå det uppsatta delmålet om att minst 50 procent av räddningstjänstorganisationerna med deltidsbrandmän vid utgången av 2026 ska ha en fungerande personalförsörjning.

Utskottet vill återigen understryka den roll som räddningstjänsten har även i det civila försvaret. Utskottet instämmer med regeringen om att en grundläggande uppgift för det civila försvaret är att skydda civilbefolkningen och att det är särskilt angeläget att stärka räddningstjänsten, inte minst vid höjd beredskap och ytterst i krig. Det är då centralt att säkerställa att den personal som behövs också finns tillgänglig. Utskottet vill därför än en gång upprepa sitt stöd till regeringens beslut att återaktivera civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten för redan utbildad personal och välkomnar att MSB, i linje med förslag i betänkandet om personalförsörjningen inom det civila försvaret, har fått i uppdrag att utreda ett system med civilplikt även efter mönstring med lång grundutbildning. Utskottet konstaterar att betänkandet med ytterligare förslag har remitterats och ser fram emot regeringens vidare beredning. Utskottet ser positivt på att de 300 första civilpliktiga har slutfört repetitionsutbildning med civilplikt och krigsplacerats. Vidare välkomnar utskottet de extra medel som regeringen har tillfört för att stärka den kommunala räddningstjänsten inom civilt försvar.

Mot bakgrund av de pågående uppdragen och alla de åtgärder som regeringen och MSB har vidtagit i fråga om räddningstjänstens personalförsörjning finner utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder på området för tillfället. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Frivilliga försvarsorganisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om de frivilliga försvarsorganisationerna.

Jämför reservation 12 (S), 13 (SD) och 14 (V, MP).

Motionerna

I partimotion 2024/25:3038 anför Daniel Helldén m.fl. (MP) att samhällets beredskap är helt beroende av det arbete som görs inom de frivilliga försvarsorganisationerna. För att kompetens och resurser inom organisationerna ska kunna nyttjas fullt ut vid exempelvis höjd beredskap anser motionärerna att rollerna behöver tydliggöras i relationen mellan olika aktörer. I yrkande 62 föreslås att förutsättningarna för att civilpersoner ska kunna delta i utbildning och träningsverksamhet inom de frivilliga försvarsorganisationerna förbättras.

Lars Wistedt m.fl. (SD) framhåller i kommittémotion 2024/25:1406 frivilligorganisationernas betydelse för folkförankringen och försvarsviljan. Motionärerna anser att de frivilliga därutöver utgör såväl en rekryteringsgrund som en plattform för personlig kompetensutveckling inom en rad specialområden som är av stor vikt för totalförsvarets kompetensförsörjning. I yrkande 9 föreslås därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta frivilligorganisationerna.

Peter Hultqvist m.fl. (S) framhåller i kommittémotion 2024/25:3023 de frivilliga försvarsorganisationernas betydelse för att stärka Sveriges totalförsvaret och säkerställa beredskapen vid kris- och konfliktsituationer. De bidrar till det svenska totalförsvaret och till den svenska krisberedskapen t.ex. genom informationsspridning, utbildning och ungdomsverksamhet. Inom det militära försvaret har de under åren även bidragit till bemanningen av Försvarsmaktens krigsorganisation. De bidrar också till ökad folkförankring och försvarsvilja. Därför föreslår motionärerna en översyn av stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna (yrkande 35).

I motion 2024/25:2368 anför Thomas Ragnarsson (M) att de uppbyggda frivilligorganisationerna ansvarar för olika uppdrag både i krig och i fred. I flera av dessa organisationer blir dock inte personalen krigsplacerad, vilket innebär att de inte kommer att ha personella resurser att lösa sina uppgifter i händelse av höjd beredskap och krig. Det gäller t.ex. Sjöräddningssällskapet, som i dag står för i princip all sjöräddning på svenska hav och i större sjöar. Personalen som besätter dessa båtar gör det frivilligt och vid sidan av sina ordinarie arbeten, och många av dessa besättningsmän har redan i dag blivit krigsplacerade i andra verksamheter. Det utarmar frivilligorganisationerna, vilket får till följd att vi kan komma att stå utan sjöräddning på många ställen vid höjd beredskap och i krig. Motionären föreslår därför att man ska överväga att utreda möjligheterna till ökad personaltillgång i frivilligorganisationerna.

Bakgrund och tidigare behandling

De frivilliga försvarsorganisationerna bedriver verksamhet som främjar totalförsvaret och som omfattar försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning av frivilliga för uppgifter i totalförsvaret. Regeringen har pekat ut 18 frivilliga försvarsorganisationer vars verksamhet regleras i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. Tillsammans har dessa organisationer ca 360 000 medlemmar. Försvarsmakten och MSB fördelar ekonomiska medel till de frivilliga försvarsorganisationerna i form av uppdragsersättning och organisationsstöd.

Inför det förra försvarsbeslutet framhöll utskottet (bet. 2020/21:FöU4) att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar med folkförankring, förstärkningsresurser och försvarsvilja inom totalförsvaret. Dessutom betonade utskottet att folkförankring och en stark vilja att försvara Sverige är en förutsättning för totalförsvarets krigsavhållande uppgift. Utskottet lade stor vikt vid att personalförsörjningen skulle ses över utifrån ett helhetsperspektiv för att bidra till bästa möjliga försvarsförmåga utifrån ett totalförsvarsperspektiv och vid att de frivilliga försvarsorganisationernas möjligheter att bidra till totalförsvarets förmåga långsiktigt säkerställdes.

I betänkande 2023/24:FöU3 konstaterade utskottet igen att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar med såväl förstärkningsresurser som folkförankring och försvarsvilja inom totalförsvaret. Utskottet vidhöll att en stark vilja att försvara Sverige är en förutsättning för totalförsvaret och ansåg att de frivilliga försvarsorganisationerna är viktiga både för Sveriges krisberedskap och för det civila försvaret. Med hänsyn till pågående utredning avstyrktes samtliga motionsyrkanden.

Inför det nu gällande försvarsbeslutet betonade Försvarsberedningen i Stärkt försvarsförmåga (Ds 2024:6) de frivilliga försvarsorganisationernas viktiga roll i totalförsvaret. Beredningen framhöll bl.a. att de frivilliga står för olika specialistkompetenser i det militära och det civila försvaret och att de även fyller en viktig roll för att öka kunskapen om och delaktigheten i totalförsvaret. Vidare underströks vikten av att Försvarsmaktens arbete med den nya finansieringsmodellen till de frivilliga försvarsorganisationerna fortsätter samt att finansieringen av organisationerna behöver öka i takt med tillväxten inom det övriga totalförsvaret.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 6) konstaterar regeringen att intresset för att engagera sig i de olika frivilliga försvarsorganisationerna har fortsatt att vara högt. Under året fortsatte organisationerna att främja totalförsvaret genom totalförsvarsupplysning, rekrytering och utbildning till såväl det militära försvaret som det civila försvaret. Regeringen konstaterar vidare att det är viktigt att fördelningen av tilldelade medel till frivilliga försvarsorganisationer tillgodoser såväl organisationernas behov av finansiell stabilitet som myndigheternas behov av att kunna inrikta verksamheten för att svara mot nuvarande behov. För utökad stöd till frivilliga organisationer i fråga om civilt försvar ökades anslaget 2:4 Krisberedskap med 19 000 000 kronor för 2025. För 2026 beräknas anslaget

öka med 32 000 000 kronor, och fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor.

I propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34) instämmer regeringen i Försvarsberedningens bedömningar och framhåller vikten av att ta till vara det ökade intresset för de frivilliga försvarsorganisationerna. De är viktiga för den samlade förmågan inom totalförsvaret och för folkförankringen och utgör därmed ett starkt bidrag till den svenska försvarsviljan. Utöver detta bidrar de till bemanning av det svenska totalförsvaret. Regeringen framhåller att Försvarsmaktens uppdrag till de frivilliga bör inriktas mot utbildning för krigsorganisationens behov och placering av individer i specialistbefattning inom myndigheten. Regeringen betonar att detta är en fråga för hela krigsorganisationen och inte bara för hemvärnet. Vidare konstaterar regeringen att en ny modell för fördelning av uppdragsersättning till de frivilliga försvarsorganisationerna har tagits fram och börjat användas. Regeringen bedömer att detta arbete svarar mot de behov som beredningen understrukt. Regeringen framhåller också vikten av att tillräckliga ekonomiska medel avsätts för att möta de ökande behoven inom totalförsvaret samt att organisationsstödet dimensioneras så att det ger långsiktiga verksamhetsförutsättningar för organisationernas egen utveckling. I detta sammanhang hänvisar regeringen till de föreslagna tillskotten i budgetpropositionen för 2025. När det gäller de frivilliga försvarsorganisationernas arbete med det civila försvaret understryker regeringen att uppdragen till organisationerna i högre grad behöver fokusera på rekrytering och utbildning för totalförsvarets behov vid höjd beredskap och krig. Det stärker också den fredstida krisberedskapen.

Regeringen anför vidare att en förutsättning för att de frivilliga försvarsorganisationerna ska kunna öva och utbilda är att individer beviljas tjänstledighet från sitt arbete för att kunna delta i en utbildning eller för att som instruktör kunna utbilda andra. Individer som tjänstgör i en krigsorganisation inom totalförsvaret på frivillig grund har samma skydd som andra enligt lagen (1994:2076) om skydd för anställning vid viss tjänstgöring inom totalförsvaret. Försvarsberedningen ansåg att regeringen bör se över regelverket så att även instruktörer som ska tjänstgöra för att utbilda andra har ett likvärdigt anställningsskydd. Regeringen konstaterar att frågor om rätt till tjänstledighet och anställningsskydd behandlas i utredningen om en ökad tillgång till personal och en ökad uthållighet inom det militära försvaret (dir. 2024:2) som ska slutredovisa sitt uppdrag i juli 2025. Regeringen hänvisar till att utredningens förslag även kan påverka de förutsättningar som gäller för instruktörer från de frivilliga försvarsorganisationerna.

I förordningen om frivillig försvarsverksamhet tillåts enbart att avtal om rekrytering och utbildning av frivilliga ingås med statliga myndigheter. För att täcka de omfattande behov av förstärkningsresurser som finns i övriga delar av totalförsvaret ansåg Försvarsberedningen att förordningen skulle ses över i syfte att även omfatta regioner, kommuner samt statlig verksamhet som är organiserad i bolagsform. Regeringen uppger att den avser att återkomma i

frågan efter det att utredningen om en långsiktigt hållbar personalförsörjning av det civila försvaret (dir. 2023:116) har lämnat sitt betänkande.

I samband med beredningen av propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34) vidhöll utskottet sin uppfattning att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar med folkförankring, förstärkningsresurser och försvarsvilja inom totalförsvaret. Utskottet såg positivt på att regeringen framhöll att det var viktigt att ta till vara det ökade intresset för de frivilliga försvarsorganisationerna och att tillskott föreslagits i budgetpropositionen.

Den ovannämnda Utredningen om det civila försvarets personalförsörjning lämnade sitt betänkande den 23 januari 2025 (SOU 2025:6). Utredningen föreslår bl.a. att civilplikten ska aktiveras generellt. Vidare bedömer utredningen att de frivilliga försvarsorganisationerna och deras medlemmar bör kunna ha en större roll för personalförsörjningen av det civila försvaret under höjd beredskap. Det kan t.ex. vara ett snabbare och mer flexibelt sätt än civilplikt att utbilda frivilliga totalförsvarspliktiga till kompetenser som behövs i det civila försvaret. Det kan också vara ett sätt att ta till vara engagemang och försvarsvilja som finns i samhället. Utredningen föreslår i betänkandet att regeringen ska ge MSB i uppdrag att i samverkan med Försvarsmakten utreda de frivilliga försvarsorganisationernas roll i personalförsörjningen av det civila försvaret. Betänkandet har skickats ut på remiss och svar ska lämnas senast den 13 maj 2025.

Av Försvarsmaktens årsredovisning för 2024 (FM2024-4113:43) framgår att 13 av de frivilliga försvarsorganisationerna, på beställning av myndigheten, bedriver rekrytering och utbildning av specialistbefattningar och på så vis bidrar till personalförsörjningen av Försvarsmaktens krigsorganisation. Försvarsmaktens tillväxt har fortsatt att skapa begränsningar för organisationerna att bedriva sin verksamhet med stöd av Försvarsmaktens personal och infrastruktur. Genom egna kursgårdar har dock en del av utbildningarna fortsatt att bedrivas utanför Försvarsmaktens anläggningar och övningsområden. Under 2024 tecknade 516 specialister grundutbildade via de frivilliga försvarsorganisationerna avtal med hemvärnet. Det är en minskning jämfört med 2023 då 741 avtal tecknades. Det totala antalet specialister som grundutbildats via de frivilliga försvarsorganisationerna i hemvärnet uppgår till 4 059 vilket är en nettoökning med 44 mot förgående år. Utfloendet av specialister från hemvärnet var fortsatt högt under 2024.

I budgetunderlaget för 2026 (FM2024-21129:5, bil. 1) uppger Försvarsmakten att hemvärnsförbanden är beroende av att frivilliga försvarsorganisationer utvecklas både för att omhänderta nya förmågor och för förbandens samlade utbildningsbehov. Myndigheten utvecklar löpande sitt samarbete med de frivilliga försvarsorganisationerna och har som ambition att fördjupa sitt engagemang med dem och integrera deras personal i krigsförbanden.

I sin årsredovisning för 2024 (publ. MSB2491) anger MSB att frivilliga försvarsorganisationer och andra ideella organisationer är viktiga resurser i arbetet med att stärka det civila försvaret och krisberedskapen. Myndigheten

fördelar uppdragsersättning till frivilliga försvarsorganisationer för bl.a. utbildning av frivilliga förstärkningsresurser till offentliga aktörer. Under 2024 betalade MSB ut uppdragsersättning till 16 olika organisationer. Medlen har använts till att höja krisberedskapen i samhället och främja totalförsvaret genom totalförsvarsupplysning, rekrytering och utbildning. De senaste åren har uppdragsmedlen ökat, vilket bidrar till att fler medlemmar kan utbildas för att möta de ökade behoven hos offentliga aktörer och bidra till en förmågehöjning i samhället.

Även i budgetunderlaget för 2022–2028 (publ. MSB2557) framhåller MSB de frivilliga försvarsorganisationernas betydelse för Sveriges krisberedskap och civilt försvar. De bidrar med utbildade förstärkningsresurser för kris och krig och kan ingå i myndigheters och kommuners krigsorganisation när ordinarie resurser inte räcker till. Utöver uppdragsersättning och organisationsstöd ser MSB behov av att kommande år stärka stödet för regionala transport- och logistikresurser. De senaste årens kriser visar att offentliga aktörer inom civil beredskap saknar en robust personalförsörjning vid ansträngda lägen. MSB bedömer att ytterligare medel behövs till de frivilliga försvarsorganisationerna för att de bl.a. ska kunna rekrytera och utbilda fler medlemmar och därigenom effektivt kunna bidra till att stärka personalförsörjningen inom det civila försvaret. MSB bedömer att dessa personalförstärkningar är nödvändiga för att beredskapsmyndigheter och kommuner ska kunna säkerställa sin förmåga att samverka och leda under höjd beredskap och för att kunna upprätthålla denna förmåga över tid.

Utskottets ställningstagande

Utskottet fortsätter att framhålla de frivilliga försvarsorganisationernas värde. Liksom regeringen anser utskottet att de är viktiga för den samlade förmågan inom totalförsvaret och för folkförankringen och att de därmed utgör ett starkt bidrag till den svenska försvarsviljan. Därutöver bidrar de till bemanningen av det svenska totalförsvaret, inte minst som förstärkningsresurser vid kriser, höjd beredskap och ytterst i krig. Utskottet välkomnar därför att intresset för att engagera sig i frivilliga försvarsorganisationer fortsätter att vara stort och ser positivt på att regeringen framhåller vikten av att ta till vara det ökade intresset. Utskottet konstaterar att en ny modell för fördelning av uppdragsersättning till de frivilliga försvarsorganisationerna har börjat användas och välkomnar att regeringen har tillfört extra medel för organisationernas verksamhet under 2025.

Utskottet konstaterar att betänkandet om personalförsörjningen inom det civila försvaret, som innehåller förslag om de frivilliga försvarsorganisationernas roll, har remitterats och att fortsatt beredning väntar. Vidare konstaterar utskottet att även den pågående utredningen om personalförsörjningen inom det militära försvaret kan få betydelse för de frivilliga försvarsorganisationerna. Utskottet ser inte skäl att föregripa något av de pågående arbetena och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Veteraner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om veteraner.

Jämför reservation 15 (S, V), 16 (SD), 17 (C) och 18 (MP) samt särskilt yttrande 2 (SD).

Motionerna

Daniel Helldén m.fl. (MP) framhåller i partimotion 2024/25:3038 att de som tidigare arbetat i Försvarsmakten måste känna sig trygga i att få stöd efter avslutat uppdrag. Därför föreslår motionärerna att tillgången till psykosocialt stöd för veteraner, civilanställda och deras familjer ska stärkas (yrkande 92).

I kommittémotion 2024/25:1406 anför Lars Wistedt m.fl. (SD) att hittills genomförda åtgärder för omhändertagande av och stöd till svenska veteraner varit otillräckliga och att mer bör göras. Motionärerna vill även att begreppet veteran ska hänföras inte enbart till de som genomfört utlandstjänstgöring utan ska omfatta även personal som tjänstgjort nationellt och inte enbart militär personal. Därför föreslår motionärerna att riksdagen ska ställa sig bakom det som anförts i motionen om att regeringen i sitt arbete ska beakta veteranfrågor (yrkande 8).

Peter Hultqvist m.fl. (S) understryker i kommittémotion 2024/25:3023 att veteranpolitiken syftar till att ge personal som tjänstgör i insatser samt deras anhöriga ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som de utsätts för samt de uppoffringar de måste göra. Motionärerna framhåller även veteranernas kunskap och engagemang i totalförsvaret och deras betydelse i det pågående arbetet med att stärka det svenska försvaret. Därför föreslår motionärerna att ett utökat långsiktigt stöd till veteranföreningarna ska utredas (yrkande 32).

I kommittémotion 2024/25:3160 anför Mikael Larsson m.fl. (C) att Sveriges veteranpolitik behöver fortsätta att utvecklas. I takt med att fokus för svenskt försvar kommer att läggas på nationellt försvar av Sverige och att försvaret av Sverige också kan komma att ske i andra länder inom ramen för ett gemensamt Nاتفörsvaret kan veteranbegreppet behöva vidgas och komma att omfatta fler. Motionärerna anser att mer behöver göras för att säkerställa att militära och civila veteraner och deras anhöriga får ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som de utsätts för. Motionärerna föreslår därför i yrkande 24 att stödet till militära och civila veteraner ska utvecklas.

Markus Wiechel m.fl. (SD) framhåller i motion 2024/25:3002 att veteranvården i Sverige är eftersatt och att kompetens inom området saknas i flertalet regioner. Motionärerna framhåller att god kunskap om veteraners hälso-tillstånd efter tjänstgöring, ett samhälle som står redo med kunskapscentrum för vård och rehabilitering samt effektiv samordning mellan kommuner,

regioner och myndigheter utgör förutsättningar för att svenska medborgare ska kunna tjänstgöra vid internationella insatser. Därför föreslår motionärerna att kunskapen om veteranvården och veteraners behov ska öka (yrkande 1), att en kommitté med uppgiften att samordna och förbättra mottagandet av veteraner ska tillsättas (yrkande 2) och att en kommitté med syftet att effektivisera samordningen kring berörda instanser ska tillsättas (yrkande 3).

Bakgrund och tidigare behandling

I lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser finns bestämmelser som reglerar myndighetens ansvar för veteraner. Enligt 6 § har Försvarsmakten en skyldighet att följa upp och utreda om personal som tjänstgjort i en internationell militär insats har fått fysiska eller psykiska besvär till följd av tjänstgöringen i insatsområdet. Skyldigheten att följa upp veteraner gäller i fem år efter avslutad insats. Om någon har drabbats av fysiska eller psykiska besvär har Försvarsmakten skyldigheter enligt 8–12 §§ att sätta in stödåtgärder. Av 16 och 17 §§ följer att myndigheten också har skyldigheter att lämna stöd till anhöriga.

Verksamheten för veteraner och anhöriga samordnas centralt av Försvarsmaktens veterancentrum, som inrättades den 1 juli 2017. Centrumet utarbetar styrning, metoder och rutiner för hur myndigheten ska arbeta med veteranfrågor och är även ansvarigt för att planera och genomföra veterandagen samt initierar forskning om utlandsveteraner.

När utskottet behandlade motionsyrkanden om veteraner i betänkande 2023/24:FöU3 underströk utskottet vikten av att svenska veteraner erbjuds omfattande stöd i proportion till de risker de utsätts för under tjänstgöring vid internationella insatser samt att stödet är tillgängligt före, under och efter missionen. Utskottet välkomnade att regeringen hade tagit fram en veteranstrategi för 2024–2030 och gett Försvarsmakten i uppdrag att genomföra den genom handlingsplaner. Utskottet såg för tillfället inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder på området.

Motionsyrkanden om bl.a. stöd, vård och villkor för veteraner har också behandlats av utskottet i bl.a. betänkandena 2019/20:FöU8, 2020/21:FöU8, 2021/22:FöU8 och 2022/23:FöU8.

Den 14 december 2023 antog regeringen en ny veteranstrategi (Fö nr 1:15 En aktiv och inkluderande veteranpolitik – Sveriges veteranstrategi 2024–2030). I strategin anges att veteranpolitiken ska ge personal som tjänstgjort i insatser och deras anhöriga ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som veteranerna utsätts för samt de uppoffringar de har behövt göra. Veteranstrategin tar sin utgångspunkt i redan genomförda och beslutade åtgärder och syftar till att konsolidera, fastställa och utveckla den nuvarande veteranpolitiken. Strategin ska främja en aktiv och inkluderande veteranpolitik och består av fyra delmålsättningar:

- Veteraner och anhöriga till veteraner ska få stöd.
- Veteraner och anhöriga till veteraner ska få erkänsla och uppskattning.

- Veteranforskningen ska vara kontinuerlig, allomfattande och bidra till utveckling.
- Veteraners kompetens ska tillvaratas.

Veteranstrategin ska genomföras genom att Försvarsmakten ska ta fram handlingsplaner kopplade till delmålsättningarna. Veteranpolitiken ska utvecklas kontinuerligt och genomförandet av veteranstrategin ska kontinuerligt följas upp och utvärderas. Försvarsmakten har därför också fått i uppdrag att i samverkan med veteran- och anhörigorganisationer arrangera en årligen återkommande konferens för uppföljning och utvärdering med deltagande från olika delar av samhället för att uppmärksamma veteranfrågan.

I strategin framhålls vikten av att veteranpolitiken är aktuell och relevant, varför veteranstrategin ska kunna omformuleras och utvecklas. Som exempel anges att det kan handla om att se över möjligheterna att utvidga definitionen av begreppet veteran så att även soldater och sjömän som genomfört nationella insatser eller operationer inom ramen för avskräckning och försvar i Nato omfattas. Det kan också med hänvisning till omvärldsutvecklingen innebära att fler individer och områden kan komma att omfattas av strategin. Likaså kan frågan om att inkludera civil personal från andra myndigheter än Försvarsmakten som genomfört nationella eller internationella insatser ses över.

Den 28 december 2024 beslutade Försvarsdepartementet att en utredare ska bistå departementet genom att analysera behovet av ett fysiskt center för rekreation och återhämtning för veteraner, ett s.k. veterancenter (Fö2024/01914). Utredaren ska i ett första steg

- specificera vilka problem svenska veteraner står inför och hur ett veterancenter skulle kunna bidra till att lösa dessa
- utifrån problembeskrivningen ta fram en behovs- och målgruppsanalys
- redovisa de samhällsekonomiska konsekvenserna av att inrätta ett veterancenter, vilket bl.a. inkluderar kostnadsberäkningar, påverkan på svensk förmågeuppbyggnad och konsekvenser för dagens verksamhet till stöd för veteraner och anhöriga
- göra en bedömning av huruvida fördelarna med att inrätta ett veterancenter överväger kostnaden och nackdelarna.

Om utredaren i det första steget finner att fördelarna med att inrätta ett veterancenter överväger kostnaden och nackdelarna, ska utredaren i ett andra steg besvara ett antal frågor kopplade till etableringen av ett veterancenter bl.a. om finansiering, statsstöd, driftsformer och offentlig upphandling. Uppdraget skulle redovisas senast den 31 mars 2025.

I Försvarsmaktens regleringsbrev för budgetåret 2024 (Fö2022/01231, Fö2022/01238, Fö2023/00270 m.fl.) gav regeringen Försvarsmakten i uppdrag att genomföra Sveriges veteranstrategi 2024–2030 och att ta fram handlingsplaner för vart och ett av delmålen i strategin.

I sin årsredovisning för 2024 (FM2024-4113:43) redovisar Försvarsmakten att myndigheten under 2024 tog fram handlingsplaner för varje utpekad område i veteranstrategin (stöd, erkänsla, forskning och utveckling samt kompetens). Handlingsplanerna har baserats på en effektkartläggning som genomfördes under 2022 och sträcker sig över hela strategiperioden. En femte handlingsplan har upprättats för att se över möjligheterna till en utvidgad veterandefinition. Denna handlingsplan sträcker sig till slutet av 2025. Arbetet med att ta fram den femte handlingsplanen har påverkats mycket av det förändrade omvärldsläget och Natoanslutningen och året gick åt till att analysera det nya insatslandskapet. Under året påbörjades ett arbete inom samtliga områden, tillsammans med ideella samarbetsorganisationer. Årets verksamhet handlade till största del om planering och det praktiska genomförandet har ännu inte inletts i någon större utsträckning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser fortfarande att det är av stor vikt att svenska veteraner erbjuds ett omfattande stöd som står i proportion till de påfrestningar och risker de utsätts för under tjänstgöring vid internationella insatser samt att stödet ska vara tillgängligt före, under och efter insatsen. Utskottet utgår från att alla berörda arbetsgivare, såväl civila som militära, lägger samma vikt som utskottet vid att erbjuda ett stöd som svarar mot riskerna för personalen.

Liksom tidigare välkomnar utskottet att regeringen har tagit fram en veteranstrategi för 2024–2030 och gett Försvarsmakten i uppdrag att genomföra den genom handlingsplaner. Utskottet noterar att Försvarsmakten under 2024 tog fram fyra handlingsplaner och att en femte har inletts för att se över möjligheterna till en utvidgad veterandefinition. Utskottet ser fram emot det vidare arbetet och den praktiska tillämpningen av handlingsplanerna. Utskottet kan konstatera att det i veteranstrategin poängteras att veteranpolitiken ska vara aktuell och att strategin kan komma att omformuleras och utvecklas. Vidare konstaterar utskottet att en pågående utredning analyserar frågan om ett fysiskt center för rekreation och återhämtning för veteraner, ett s.k. veteran-center. Mot bakgrund av dessa åtgärder och det pågående arbetet finner utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder på området för tillfället. Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Frivilliga svenskar som försvarat Ukraina

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett yrkande om frivilliga svenskar som försvarat Ukraina.

Motionen

I motion 2024/25:23 anför Magnus Jacobsson (KD) att vi trots en stark enighet i stödet till Ukraina inte har varit förberedda på att stödja enskilda svenskar som valt att personligen bistå Ukraina. Den som är anställd i Försvarsmakten får inte utan tillstånd från regeringen tjänstgöra vid en utländsk försvarsmakt. Men hur Försvarsmakten ställer sig till att återanställa en som avslutat sin anställning, åkt till kriget i Ukraina som frivillig och sedan söker anställning i myndigheten igen är i dag inte helt klart. Därutöver uppstår frågor om hur vi ska hantera frivilliga soldater som kommer hem från Ukraina med psykiska eller fysiska skador. Ska de få samma stöd som de svenskar som tjänstgjort på militära utlandsmissioner? Motionären föreslår därför att regeringen tydliggör regelverken respektive vidtar åtgärder när det gäller svenskar som deltagit i försvaret av Ukraina.

Bakgrund och tidigare behandling

Av 7 § förordningen (1996:930) om örlogsbesök, flygning med militära luftfartyg och tjänstgöring utomlands följer att den som är anställd i Försvarsmakten inte utan tillstånd av regeringen får tjänstgöra vid en utländsk försvarsmakt.

Skyldigheten för den som tjänstgör i Försvarsmakten att fullgöra tjänsteuppgifter utomlands regleras i 5 kap. 1 § förordningen (1996:927) med bestämmelser för Försvarsmaktens personal. Där framgår det att bestämmelser om att sända en svensk väpnad styrka till ett annat land finns i regeringsformen, lagen (2003:169) om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands och lagen (1994:588) om utbildning inom ramen för internationellt militärt samarbete. Med de begränsningar som följer av dessa bestämmelser får den som tjänstgör vid Försvarsmakten beordras att fullgöra tjänsteuppgifter i ett annat land.

I lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser finns bestämmelser som reglerar myndighetens ansvar för att sätta in olika stödåtgärder för personal som har drabbats av fysiska eller psykiska besvär. Av 1 § följer att lagens bestämmelser tillämpas endast på anställda i Försvarsmakten vid tjänstgöring i en internationell militär insats, dvs. de gäller endast om Försvarsmakten har ett arbetsgivaransvar för en enskild person som deltar i en internationell militär insats.

Motivet till detta är enligt propositionen till lagen (prop. 2009/10:160) att det i de flesta fall är riksdagen som på regeringens förslag beslutar om en internationell militär insats. Riksdagen och regeringen har därför det yttersta ansvaret för att den utsända personalen ges förutsättningar att lösa sina uppgifter. I detta ansvar ligger att gentemot både den deltagande personalen och medborgarna i övrigt tillförsäkra att förberedelserna för och omhändertagandet av personalen är de bästa möjliga. I detta ansvar ligger också att tillförsäkra att samhällets olika resurser samverkar för att tillgodose även kraven med anledning av den fredsfrämjande militära verksamheten. Vidare är det viktigt att den utsända personalen har samhällets stöd, såväl före insatsen som under och efter. Regeringen understryker dock i propositionen att den aktuella lagen är avsedd att komplettera de allmänna regler som gäller för skador i arbetslivet och arbetsgivarens och andra aktörers ansvar.

Av 12 kap. 2 § regeringsformen framgår att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller som rör tillämpningen av lag. Ett beslut om anställning innebär myndighetsutövning. Arbetstagare vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen anställs av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer (12 kap. 5 § första stycket). Enligt 12 kap. 5 § andra stycket ska, vid tillsättning av statliga anställningar, avseende endast fästas vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Samma sak framgår av 4 § lagen (1994:260) om offentlig anställning. Enligt 5 § i den sistnämnda lagen får endast svenska medborgare ha en militär anställning. Vidare finns det bestämmelser om att statligt anställda inte får ha en bisyssla som kan rubba förtroendet för den anställdes eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. Även lagen (1982:80) om anställningsskydd gäller arbetstagare i allmän och enskild tjänst.

De flesta tjänster inom Försvarsmakten kräver att den som kan bli aktuell för tjänsten genomgår säkerhetsprövning och uppfyller kraven enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskyddsförordningen (2021:955).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har många gånger tidigare framhållit att stödet till Ukraina är en central del av svensk säkerhets- och försvarspolitik. Stödet lämnas dock efter att regeringen och riksdagen beslutar om det, vilket även inkluderar militärt stöd i olika former. Riksdagen har nyligen t.ex. fattat beslut om att skicka en väpnad styrka till Polen i syfte att skydda och upprätthålla säkerheten för den logistiknod som används för det militära och civila stödet till Ukraina (prop. 2024/25:113, bet. 2024/25:UFöU3, rskr. 2024/25:166). Utskottet konstaterar att regelverket är tydligt i bemärkelsen att en anställd i Försvarsmakten inte utan tillstånd av regeringen får tjänstgöra vid en utländsk försvarsmakt och att Försvarsmaktens ansvar för att sätta in olika stödåtgärder för personer som har drabbats av fysiska eller psykiska besvär utomlands gäller endast de som

myndigheten har ett arbetsgivaransvar för. Utskottet kan inte se skäl att ändra på denna ordning och kan konstatera att hemvändande soldater med besvär i första hand ändå ska söka stöd hos vårdgivare och andra aktörer. Vidare konstaterar utskottet att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får lägga sig i hur Försvarsmakten ska besluta i ett särskilt anställningsärende. Det är upp till myndigheten att utifrån de kriterier som uppställts, och utifrån sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet, bedöma och rekrytera rätt personer. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Skydd för utländsk personal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skydd för utländsk personal.

Jämför reservation 19 (MP).

Motionen

I motion 2024/25:810 anför Annika Hirvonen m.fl. (MP) att svenska trupper i Afghanistan för att kunna genomföra sitt uppdrag har varit beroende av lokalanställd personal för tolkning och för andra arbetsuppgifter. Sådana personer förföljs nu av talibanerna. Sverige har i två olika omgångar vidarebosatt medarbetare till de svenska styrkorna och gett dem möjlighet att få skydd i Sverige. Cirka 50 personer som uppfyller samtliga krav för att kunna bli vidarebosatta blev det inte under det tidsfönster som fanns 2021. De är fortfarande kvar och lever i fara. Motionärerna anser att Sverige har ett särskilt ansvar för människor som nu riskerar sina liv till följd av att de arbetat nära svensk militär i Afghanistan. Motionärerna föreslår att regeringen tar fram en ordning som säkerställer skydd för utländsk personal som bistår svenska styrkor utomlands (yrkande 2).

Bakgrund och tidigare behandling

I december 2001 beslutade FN:s säkerhetsråd att auktorisera en multinationell säkerhetsstyrka, International Security Assistance Force (Isaf) under kapitel VII i FN-stadgan för att hjälpa den afghanska regeringen att upprätthålla stabilitet och säkerhet i landet. Insatsen ersattes 2015 med en Natoledd rådgivnings- och utbildningsinsats, Resolute Support Mission (RSM). Sveriges insats i Afghanistan inleddes vid årsskiftet 2001/2002, då med styrkebidrag till Isaf, och pågick fram till 2014. När insatsen övergick till RSM 2015 deltog Sverige från starten t.o.m. slutet av maj 2021, då den sista svenska truppen lämnade landet. Efter den 25 maj 2021 har det inte funnits någon svensk militär närvaro i Afghanistan. Efter talibanernas övertagande av Kabul i augusti 2021 genomförde Försvarsmakten en evakueringsinsats.

I händelse av en evakuering av personer till Sverige finns olika regelverk som omfattar olika personalkategorier. Dessa är inte heltäckande. För vissa situationer och personalkategorier saknas ett särskilt regelverk. Utsänd personal från Sverige omfattas av Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser (SÖ 1967:1) som anger en skyldighet för den mottagande staten att möjliggöra för beskickningspersonal att lämna landet i händelse av väpnad konflikt. Lokalanställd personal omfattas inte av detta regelverk. De som är medborgare i den mottagande staten ska i stället skyddas av landets egna myndigheter. Med andra ord ligger ansvaret för dem enligt folkrätten på värdlandets myndigheter. Svenska medborgare som befinner sig utomlands samt flyktingar och statslösa personer som är lagligen bosatta i Sverige och som råkar i trångmål utomlands omfattas av det konsulära regelverket. Detta regleras närmast i lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd.

I utlänningslagen (2005:716) finns bl.a. bestämmelser om när en utlänning ska få resa in i samt vistas och arbeta i Sverige. När det gäller utländska medborgare som är i behov av internationellt skydd finns det inte några bestämmelser i utlänningslagen eller någon annan författning som ger regeringen eller Regeringskansliet möjlighet eller skyldighet att ge skydd till personer som inte befinner sig i landet. Ärenden om internationellt skydd prövas av Migrationsverket. Enligt 5 kap. 1 § första stycket utlänningslagen gäller att flyktingar och alternativt skyddsbehövande som befinner sig i Sverige har rätt till uppehållstillstånd. I 5 kap. 2 § utlänningslagen föreskrivs en rätt till permanent uppehållstillstånd för en utlänning som tagits emot i Sverige inom ramen för ett beslut som regeringen har meddelat om överföring av skyddsbehövande till Sverige (vidarebosättning), dvs. inom den s.k. flyktingkvoten. Vidarebosättning är en av FN:s flyktingkommissariats (UNHCR) lösningar för flyktingar och lokal integration i ett tredjeland. Det är inte möjligt att ansöka om uppehållstillstånd som kvotflykting. Det är UNHCR eller en svensk utlandsmyndighet som kan föreslå personer för vidarebosättning. Prövningen görs sedan självständigt av Migrationsverket enligt utlänningslagens regler, efter hörande av Säkerhetspolisen. Vidarebosättning bygger på staters frivilliga åtaganden. Storleken på det svenska programmet för vidarebosättning beslutas för ett år i taget genom medelstilldelning i statsbudgeten.

Den svenska militära insatsen i Afghanistan hade under perioder behov av lokalanställda som fyllde olika funktioner, bl.a. tolkar. Frågan om Sveriges ansvar för att skydda lokalanställda i de svenska insatserna och deras eventuella rätt till asyl har varit föremål för debatt i bl.a. riksdagen vid ett flertal gånger tidigare.

I samband med att säkerhetsläget i Kabul akut försämrades fattades i augusti 2021 ett regeringsbeslut om en särskild ordning samt ett regeringskanslibeslut som möjliggjorde en större flexibilitet för Migrationsverket att ge skydd till skyddsbehövande personer, däribland lokalanställda. Regeringsbeslutet innebar bl.a. att kravet på att man måste befinna sig i ett tredjeland för

att kunna presenteras för vidarebosättning tillfälligt togs bort. Regeringskanslibeslutet möjliggjorde för Migrationsverket att genomföra en omfördelning inom 2021 års befintliga kvotplatser. På så vis kunde fler platser användas för akuta fall än de 500 som det året var vikta för sådana.

Regeringen fattade vidare den 19 augusti 2021 beslut om att ge Försvarsmakten i uppdrag att stödja ambassaden i Kabul och Migrationsverket med transportresurser i arbetet med evakueringen. Försvarsmakten genomförde flygverksamhet med egna flygresurser som stöd till evakuering samtidigt som den strategiska transportflygresursen C-17 nyttjades i samarbete med andra länder. Fram till fredagen den 27 augusti när den svenska evakueringsinsatsens första fas avslutades hade ca 1 100 personer evakuerats, däribland svenska medborgare och personer med svenskt uppehållstillstånd, nordiska medborgare och andra EU-medborgare, lokalanställda vid ambassaden i Kabul, tidigare lokalanställda från Försvarsmakten och andra personer med skyddsbehov. När den första fasen av evakueringsinsatsen avslutades fanns ett antal afghaner som svenska myndigheter bedömt kunde vara i behov av internationellt skydd fortfarande kvar i Afghanistan. Efter den 27 augusti 2021 när svenska myndigheter inte längre fanns i Afghanistan övergick dessa till att arbeta med frågan i en mer lågintensiv ”fas 2”. Under perioden från den 27 augusti till den 17 december 2021 evakuerades eller överfördes drygt 800 individer till Sverige. Ytterligare ett antal personer beviljades uppehållstillstånd inom ramen för evakueringsarbetet men överfördes inte till Sverige innan fas 2 avslutades. Totalt evakuerades eller överfördes närmare 2 000 personer från Afghanistan till Sverige.

Kvotflyktningssystemet tillämpades även när det gällde mottagande av akut skyddsbehövande från Afghanistan 2013–2014. Försvarsmakten genomförde vid den tiden ett arbete tillsammans med Migrationsverket för att vidarebosätta skyddsbehövande tolkar och andra lokalanställda, i samband med att Isaf avslutades. Efter genomförd säkerhetsprovning lämnade Försvarsmakten underlag till ambassaden i Kabul för vidare hantering. Ett antal lokalanställda tolkar samt deras familjer, runt 70 personer, gavs skydd genom permanent uppehållstillstånd i Sverige. De bedömdes ha en akut hotbild kopplad till deras tjänstgöring för Sverige och uttryckte en önskan om att komma till Sverige. Efter avslutandet av Isaf 2014 hade Försvarsmakten inte någon egen lokalanställd personal i Afghanistan. I stället använde Försvarsmakten under tiden för RSM tolkresurser som var anställda av andra länder, framför allt Tyskland.

I en interpellationsdebatt (ip.2023/24:400) den 8 februari 2024 uppgav försvarsminister Pål Jonson (M) att tolkar och andra lokalanställda var mycket värdefulla och gjorde viktiga insatser till stöd för Försvarsmaktens uppdrag under insatsen i Afghanistan. Under 2013 och 2014, i samband med att den Natoleda insatsen Isaf avslutades, genomförde Försvarsmakten tillsammans med Migrationsverket ett gediget arbete för att vidarebosätta skyddsbehövande tolkar och andra lokalanställda. Försvarsmakten har därefter inte haft någon egen lokalanställd personal i Afghanistan. Efter talibanernas maktövertagande genomfördes en komplex evakueringsinsats under hösten

2021. Inom ramen för regelverket för vidarebosättning kunde tolkar och andra lokalanställda med skyddsbehov beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Evakueringsinsatsen avslutades i december 2021. Ambitionen är fortfarande att de personer som före december 2021 hade anfört att de är i akut behov av skydd på grund av sitt arbete för den svenska Försvarsmakten i Afghanistan ska kunna utredas av behöriga myndigheter. Statsrådet uppgav att regeringen arbetar vidare med frågan och har kontakter med relevanta myndigheter.

Den 17 december 2024 lämnade den parlamentariska kommittén för utvärdering av Sveriges engagemang i Afghanistan under åren 2001–2021 sitt betänkande Sverige i Afghanistan 2001–2021 (SOU 2024:92). Kommittén ansåg bl.a. att en av lärdomarna är att den svenska evakueringen kom igång senare än andra jämförbara länder.

I en interpellationsdebatt (ip.2024/25:304) den 21 januari 2025 uppgav försvarsminister Pål Jonson (M) att regeringens ambition är oförändrad. Personer som före december 2021 hade anfört att de är i akut behov av skydd på grund av sitt arbete för Försvarsmakten ska kunna utredas för möjlighet till vidarebosättning av behöriga myndigheter. Samtidigt betonade statsrådet frågans komplexitet, inte minst de praktiska svårigheterna att i dagens läge kunna bistå kvarvarande personer. Regeringen och Regeringskansliet är förhindrade enligt regeringsformen att bestämma hur domstolar eller förvaltningsmyndigheter ska besluta eller tillämpa lag i enskilda mål eller ärenden. Däremot förde Regeringskansliet under 2024 dialog med berörda myndigheter om förutsättningarna för att bistå individer som skulle kunna bli aktuella för vidarebosättning i Sverige. Regeringen kommer att fortsätta att arbeta med att lösa frågan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet sätter stort värde i att tolkar och andra lokalanställda som stöder Försvarsmaktens uppdrag under insatser ges skydd så att de inte råkar illa ut på grund av sitt engagemang. Utskottet konstaterar att i fallet med Afghanistan har också evakueringsinsatser gjorts och ett antal lokalanställda med familjer har fått hjälp med vidarebosättning i enlighet med gällande regelverk. Utskottet noterar att försvarsministern uppgett att det alltså är regeringens ambition att fortsätta att arbeta för att de lokalanställda som är kvar och i akut behov av skydd på grund av sitt arbete för Försvarsmakten ska kunna utredas för möjlighet till vidarebosättning av behöriga myndigheter. Samtidigt kan konstateras att det finns praktiska svårigheter att i dagens läge kunna hjälpa kvarvarande personer i Afghanistan. Därmed finner utskottet inte skäl att tillstyrka motionsförslaget.

Reservationer

1. Totalförsvarsplikt, punkt 1 (S)

av Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Hanna Westerén (S), Markus Selin (S) och Lena Johansson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 24 och 27 samt avslår motionerna

2024/25:296 av Kjell-Arne Ottosson (KD),

2024/25:497 av Martina Johansson (C),

2024/25:505 av Anne-Li Sjölund (C),

2024/25:627 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14,

2024/25:2265 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 16,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 93 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 13–15, 38 och 43.

Ställningstagande

Försvarsmakten ska växa med bl.a. fler värnpliktiga. Vår tydliga målsättning är att minst 10 000 värnpliktiga per år ska påbörja grundutbildning senast 2030 och att volymen ska öka till 12 000 utbildade per år till 2032. Det långsiktiga målet och ambitionen är att nå 20 000 värnpliktiga på längre sikt. Den samlade krigsorganisationen måste öka till minst 115 000 personer till 2030. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

2. Totalförsvarsplikt, punkt 1 (V, C)

av Hanna Gunnarsson (V) och Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 16 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 13–15, 38 och 43 samt avslår motionerna

2024/25:296 av Kjell-Arne Ottosson (KD),

2024/25:497 av Martina Johansson (C),

2024/25:505 av Anne-Li Sjölund (C),

2024/25:627 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14,

2024/25:2265 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 24 och 27 samt

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 93.

Ställningstagande

Att kallas in med plikt är ett stort ingrepp i den enskilda individens liv och därför är det extra viktigt att de villkor man har under värnplikten inte är undermåliga. Vi anser att det formella medinflytandet för värnpliktiga behöver ses över för att bli bättre och framför allt stå oberoende från Försvarsmakten. Vi föreslår därför att Pliktrådets ställning höjs i syfte att stärka de värnpliktigas rättigheter. Därtill föreslår vi att de totalförsvarspliktigas dagersättning indexregleras för att följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis bidrag från Centrala studiestödsnämnden och att förplägnadsersättningen för värnpliktiga och kadetter ska reflektera de kostnader som den är menad att täcka samt indexregleras.

Civilplikten har aktiverats inom räddningstjänsten och elberedskapen. Vi anser att den behöver aktiveras också för beredskapspolisen. De skäl som fanns att lägga ned beredskapspolisen är inte längre giltiga eftersom vi nu befinner oss i en annan säkerhetspolitisk situation och civilplikten åter är aktiverad. Därtill behöver beredskapspolisen också kunna användas vid större fredstida kriser som är personalintensiva för att frigöra resurser till brottsutredningar. Beredskapspolisen skulle kunna sköta enklare polisiära uppgifter såsom transporter och bevakning. Vidare menar vi att våra lantbruk är avgörande för vår beredskap. För att säkra tillgången på nödvändig arbetskraft inom jordbruket borde det vara möjligt att inom ramen för civilplikten tjänstgöra inom lantbruket. Vi föreslår därför att civilplikten breddas till att också innefatta de gröna näringarna och att vapenfri tjänst ska kunna göras inom lantbrukets alla olika delar.

I höjd beredskap och krig är det nödvändigt att beslut kan fattas så nära verksamheten som möjligt. Under höjd beredskap och krig har både kommun- och regionstyrelserna det politiska formella ansvaret för all ordinarie verksamhet och ledningen för kommunens eller regionens del av det civila försvaret. En ledamot i kommunstyrelsen kan dock inte krigsplaceras i sin roll

vilket innebär att stora delar av politiska kommun- och regionledningar vid höjd beredskap kan kallas in till sina ordinarie krigsplaceringar och försvinna från sin kommun eller region och därmed inte utföra sitt politiska ledarskap. Det kan leda till sämre ledning, svårigheter att utkräva ansvar och svagare demokratisk grund i de politiska beslut som fattas. Vi föreslår därför att möjligheten att krigsplacera ledande politiska företrädare i kommuner och regioner ska ses över.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

3. Totalförsvarsplikt, punkt 1 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 93 och
avslår motionerna

2024/25:296 av Kjell-Arne Ottosson (KD),

2024/25:497 av Martina Johansson (C),

2024/25:505 av Anne-Li Sjölund (C),

2024/25:627 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14,

2024/25:2265 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD),

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 16,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 24 och 27 samt

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 13–15, 38 och 43.

Ställningstagande

I den historiska upprustning som nu sker ska fler lockas till att arbeta för Försvarsmakten och fler ska göra värnplikt. Då måste Försvarsmaktens arbetsmiljö vara tillräckligt attraktiv för att människor ska vilja stanna. Jag föreslår att de totalförsvarspliktigas dagersättning ska indexregleras för att följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis bidrag från Centrala studiestödsnämnden. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

4. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal, punkt 2 (S, V)

av Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Hanna Westerén (S), Hanna Gunnarsson (V), Markus Selin (S) och Lena Johansson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 25, 26, 29, 31, 33 och 34 samt

avslår motionerna

2024/25:1273 av Mathias Tegnér (S) yrkande 1,

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1731 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 86, 91 och 94 samt

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 20–23.

Ställningstagande

Försvarsmaktens viktigaste resurs är personalen, och folkförankringen är avgörande för Sveriges motståndskraft. Myndighetens förmåga att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetent personal är avgörande för förmågan att växa i enlighet med försvarsbeslut och riksdagens intentioner. Vi föreslår därför att man skapar förutsättningar för Försvarsmakten att ge de anställda de goda villkor som krävs för att kunna rekrytera officerare, soldater och sjömän. Vi föreslår vidare att officersutbildningen anpassas för att kunna möta den nya tidens krav och att kadettens förmåner och lönevillkor ses över. Vidare anser vi att hinder för reservofficiärens och tidvis anställd personals möjligheter att öva och tjänstgöra måste undanröjas, bl.a. genom att de får rätt till tjänstledighet. Det är angeläget att regeringen skyndsamt agerar för att genomföra detta. Det är orimligt att personer ska hindras från att tjäna vårt land på grund av att de inte får tjänstledigt från sina civila arbeten. Slutligen vill vi understryka hemvärnets betydelse för det svenska totalförsvaret. Hemvärnets alla uppgifter som en del i Försvarsmaktens insatsorganisation kräver en försvarsförmågehöjning i paritet med Försvarsmaktens behov. Vi föreslår därför att målet ska vara en samlad organisation om minst 26 000 hemvärnssoldater till 2030 och att ersättningssystemet i hemvärdet reformeras för att förbättra förutsättningarna för rekrytering och engagemang.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

5. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal, punkt 2 (SD)

av Matheus Enholm (SD) och Per Söderlund (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 7 och avslår motionerna

2024/25:1273 av Mathias Tegnér (S) yrkande 1,

2024/25:1731 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 25, 26, 29, 31, 33 och 34,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 86, 91 och 94 samt

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 20–23.

Ställningstagande

Försvarsmaktens viktigaste resurs är personalen och mycket behöver göras för att säkerställa en god tillgång på dugliga och professionella ledare som kan verka som förbandschefer i kris och krig. Detta gäller även flera kategorier av nyckelpersonal t.ex. flygförare och fartygschefer och personalkategorier med specialiserad teknisk inriktning inom samtliga vapengrenar. Officerskåren som helhet måste ha en åldersstruktur och fysisk status som motsvarar de krav som ställs för att kunna föra ett aktivt befäl under kris och krig. I händelse av krig måste vi även räkna med omfattande förluster som snabbt behöver ersättas. Det måste därför finnas en vältilltagen mobiliseringsreserv som snabbt kan repetitionsutbildas. Det måste finnas en god tillgång på reserv-officerare med hög professionalitet vilket bör säkerställas genom förhöjd status för yrkesgruppen och bättre villkor t.ex. genom rätt till tjänstledighet och möjlighet till karriärväxling.

Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att regeringen bör beakta personalfrågan och tillkännager detta för regeringen.

6. **Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal, punkt 2 (C)**

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 20–23 och

avslår motionerna

2024/25:1273 av Mathias Tegnér (S) yrkande 1,

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1731 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 25, 26, 29, 31, 33 och 34 samt

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 86, 91 och 94.

Ställningstagande

Personalförsörjningen inom Försvarsmakten är en av de största utmaningarna framöver. Personal- och kompetensbrist har inom alla försvarsgrenar varit en viktig förklaring till att tillväxt och förmågeutveckling inte kunnat ske som planerat. Personalförsörjningen behöver utvecklas på ett sammanhållet och ändamålsenligt sätt och även i fortsättningen baseras på totalförsvarspolit, inklusive värnplikt, samt kontrakterade soldater och anställda soldater och befäl, officerare och civilanställda. Det är uppenbart att åtgärder behövs både i ett kort och i ett långt perspektiv för att hitta lösningar för en hållbar personalförsörjning. Min bedömning är att utökade möjligheter till visstidsanställning, högre pensionsålder, rätt till tjänstledighet för reservofficerare och förbättrade villkor för officersaspiranter kan vara lämpliga åtgärder. Jag kan förvisso konstatera att lönesättningen förhandlas av parterna men vill samtidigt framhålla att det är viktigt att Försvarsmakten kan erbjuda goda villkor och goda incitament för den personal som är intresserad av att söka sig till myndigheten, stanna kvar i ytterligare några år eller återvända i tjänst efter några år i civil karriär.

Riksdagen bör därför ställa sig bakom det som anförs i reservationen om behov av kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att säkra personalförsörjningen inom Försvarsmakten, om behovet av åtgärder för att skapa bättre möjligheter för reservofficerares tjänstgöring, om möjligheten att anställa soldater för längre tid än i dag och om behovet av en översyn av officersaspiranters villkor och tillkännage detta för regeringen.

7. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal, punkt 2 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 86, 91 och 94 samt avslår motionerna

2024/25:1273 av Mathias Tegnér (S) yrkande 1,

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:1731 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 25, 26, 29, 31, 33 och 34 samt

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 20–23.

Ställningstagande

I den historiska upprustning som nu sker ska fler lockas till att arbeta för Försvarsmakten. Då måste Försvarsmaktens arbetsmiljö vara tillräckligt attraktiv för att människor ska vilja stanna. Lönenivåerna sätts fortfarande av arbetsmarknadens parter, men det finns stort utrymme för förbättring för att säkerställa att Försvarsmakten är en attraktiv arbetsplats för fler. Det handlar bl.a. om att säkerställa goda villkor och hög säkerhet i arbetet samt möjlighet till kompetensutveckling i tjänsten. Jag anser vidare att det vore önskvärt att se över och modernisera regelverket för t.ex. dagersättningen och rätten till bostadsbidrag så att fler studerande inom totalförsvaret skulle kunna få mer likvärdiga förutsättningar att arbeta extra eller under sommaren som andra studenter. Det skulle kunna ske genom ett högre fribelopp. Det skulle vara av betydelse för Försvarsmaktens möjligheter att rekrytera även äldre personer som har familj.

Jag föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att öka attraktiviteten i att tjänstgöra inom Försvarsmakten, om att säkerställa och utvärdera de arbetsrättsliga förhållandena inom Försvarsmakten sett till säkerhet i arbetet och frihet från trakasserier och om ökade möjligheter för totalförsvarspliktiga som får ersättning att arbeta och tillkännager detta för regeringen.

8. Jämställdhet och inkludering, punkt 3 (S, V, C, MP)

av Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Hanna Westerén (S), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Larsson (C), Emma Berginger (MP), Markus Selin (S) och Lena Johansson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 28 och 30,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 87–90,

2024/25:3069 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 7 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 16–19.

Ställningstagande

Försvarsmakten måste arbeta mer intensivt med jämställdhet och inkludering och för att öka antalet kvinnor på alla nivåer inom organisationen. Försvaret av Sverige är en angelägenhet för hela landet och hela befolkningens kompetens måste kunna tillvaratas. Det är vår uppfattning att försvaret utan höga målsättningar inte kommer att komma till rätta med snedrekryteringen. Därför bör ett högt långsiktigt mål för andelen kvinnliga värnpliktiga sättas till minst 40 procent år 2030 och arbetet med aktiva åtgärder för att nå dit intensifieras.

Det ska vara möjligt att kombinera en karriär inom Försvarsmakten med familjeliv. Försvarsmakten måste därför arbeta mer aktivt med jämställdhet och inkludering för att främja en diversifierad personalsammansättning. Det är viktigt att säkra goda arbetsvillkor och jämställda och jämlika förutsättningar. Vi måste också säkerställa att de policyer och handlingsplaner med hög ambitionsnivå som antagits också omsätts i praktiken. En viktig åtgärd som kan bidra till detta är att försvarsmaktsledningen regelbundet följer upp och utvärderar förbandens jämställdhets- och likabehandlingsarbete. Vidare måste Försvarsmakten säkerställa att kvinnliga soldater kan genomföra övningar och strid med utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras eller gruppens förmåga till strid. Även om ett arbete för att säkerställa tillgång till utrustning och uniformer som passar olika kroppar pågår behöver detta intensifieras. En helt central del för att öka diversiteten i Försvarsmakten är att nolltoleransen mot trakasserier och diskriminering efterlevs i praktiken, och att detta följs upp. Vi anser således att mer behöver göras för att komma till rätta med ovälkomna beteenden.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

9. Personalförsörjning inom räddningstjänsten, punkt 4 (S)

av Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Hanna Westerén (S), Markus Selin (S) och Lena Johansson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 53 och avslår motionerna

2024/25:602 av Alexander Christiansson (SD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:2493 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 3,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 58 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 39.

Ställningstagande

Vi anser att räddningstjänsterna måste fortsätta att utvecklas och stärkas. Vi föreslår därför att rekryteringen av deltidsbrandmän ses över. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

10. Personalförsörjning inom räddningstjänsten, punkt 4 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 39 och avslår motionerna

2024/25:602 av Alexander Christiansson (SD) yrkandena 1 och 2,

2024/25:2493 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 3,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 53 och

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 58.

Ställningstagande

När det gäller civilpliktiga inom räddningstjänsten är det viktigt att utbildningen och placeringen av dessa förläggs lokalt. Att civilplikten har aktiverats är bra, men jag vill understryka att det är viktigt att civilpliktiga inom räddningstjänsten i så stor utsträckning som möjligt rekryteras från lokalsamhällen runt om i landet för att sedan placeras och delvis utbildas i de lokala räddningstjänstorganisationerna. Med lokal närvaro och lokal-kännedom samt civilpliktiga rekryterade lokalt kan i bästa fall också rekryteringsbasen till deltidsbrandkåren samtidigt öka. Riksdagen bör därför ställa sig bakom det som anförs i reservationen om civilpliktiga och räddningstjänst under höjd beredskap och tillkännage detta för regeringen.

11. Personalförsörjning inom räddningstjänsten, punkt 4 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 58 och
avslår motionerna

2024/25:602 av Alexander Christiansson (SD) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2493 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 3,
2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 53 och
2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 39.

Ställningstagande

Räddningstjänsten är den viktigaste resursen för snabba insatser vid olyckor, bränder och översvämningar. Räddningstjänsten behöver förstärkas och förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten behöver förbättras för att en likvärdigt god krisberedskap alltid ska finnas i hela landet. Räddningstjänsten är också central i totalförsvaret, varför en fungerande räddningstjänst stärker alla delar av vårt totalförsvaret. Även om räddningstjänsten i första hand är kommunernas ansvar är ideella organisationer viktiga samarbetspartner. Riksdagen bör därför ställa sig bakom det som anförs i reservationen om att förstärka räddningstjänsten och förbättra förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten och i ideell verksamhet, även på deltid, och tillkännage detta för regeringen.

12. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 5 (S)

av Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Hanna Westerén (S), Markus Selin (S) och Lena Johansson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 35 och avslår motionerna

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 9,

2024/25:2368 av Thomas Ragnarsson (M) och

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 62.

Ställningstagande

De frivilliga försvarsorganisationerna spelar en avgörande roll i att stärka Sveriges totalförsvar och säkerställa beredskap vid kris- och konflikt-situationer. Trots sitt betydande bidrag står dessa organisationer inför flera utmaningar som kräver omedelbara åtgärder för att säkerställa att de kan fortsätta att utföra sina viktiga uppgifter. De är med sin bredd, erfarenhet och kunskap en ovärderlig kugge i totalförsvaret. De bidrar till totalförsvaret och krisberedskapen t.ex. genom informationsspridning, utbildning och ungdoms-verksamhet. Inom det militära försvaret har de frivilliga försvars-organisationerna under åren bidragit till bemanningen av Försvarsmaktens krigsorganisation, företrädesvis till hemvärnet. De bidrar också till ökad folkförankring och försvarsvilja. En stark och väl förankrad försvarsvilja är en oerhört betydelsefull faktor för det militära försvarets samlade krigsavhållande förmåga. Vi föreslår därför en översyn av stödet till de frivilliga försvars-organisationerna.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

13. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 5 (SD)

av Matheus Enholm (SD) och Per Söderlund (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 9 och
avslår motionerna
2024/25:2368 av Thomas Ragnarsson (M),
2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 35 och
2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 62.

Ställningstagande

Frivilligorganisationerna är synnerligen viktiga för folkförankringen och försvarsviljan. De utgör därutöver såväl en rekryteringsgrund som en plattform för personlig kompetensutveckling inom en rad specialområden som är av synnerligen stor vikt för totalförsvarets kompetensförsörjning. Frivilligorganisationerna ska ha ett nära samarbete med och stöd av Försvarsmakten och det är synnerligen viktigt att de medel som Försvarsmakten får utnyttja för frivilligverksamhet också till fullo utnyttjas. Hemvärnet bör kompletteras med ett återinförande av driftvärnet för att skydda kritisk infrastruktur. Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att regeringen i sitt arbete bör beakta frivilligorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.

14. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 5 (V, MP)

av Hanna Gunnarsson (V) och Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 62 och
avslår motionerna
2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 9,
2024/25:2368 av Thomas Ragnarsson (M) och
2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 35.

Ställningstagande

Samhällets beredskap är helt beroende av arbetet som görs inom de olika frivilliga försvarsorganisationerna. För att kompetens och resurser inom organisationerna ska kunna nyttjas fullt ut vid höjd beredskap anser vi att rollerna behöver tydliggöras i relationen mellan olika aktörer. Vi anser även att åtgärder behöver vidtas för att förbättra civilas förutsättningar att delta i

utbildning och träningsverksamhet inom de frivilliga försvarsorganisationerna. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

15. Veteraner, punkt 6 (S, V)

av Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Hanna Westerén (S), Hanna Gunnarsson (V), Markus Selin (S) och Lena Johansson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 32 och avslår motionerna

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 8,

2024/25:3002 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 92 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 24.

Ställningstagande

Våra veteraner förtjänar samhällets uppskattning och stöd. Veteranpolitiken syftar till att ge personal som tjänstgör i insatser samt deras anhöriga ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar de utsätts för samt de upppoffringar de måste göra. Veteranerna har både kunskap och engagemang i totalförsvaret, allt från krigsplacering i det militära försvaret alternativt i det civila försvaret till hemvärn och frivilligorganisationer. De finns i hela samhället och den enskildes kompetens är unik. Det är därför angeläget att det arbete som pågår med att stärka det svenska försvaret kommuniceras i olika sammanhang och synliggör behovet av kompetens och möjligheter till engagemang. Vi föreslår därför att ett utökat långsiktigt stöd till veteranföreningarna ska utredas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

16. Veteraner, punkt 6 (SD)

av Matheus Enholm (SD) och Per Söderlund (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 8 och avslår motionerna

2024/25:3002 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 32,

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 92 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 24.

Ställningstagande

I över 80 år har Sverige bidragit med personal till olika internationella fredsinsatser. Under dessa år har totalt ca 100 000 svenska kvinnor och män ställt upp i arbetet för fred och stabilitet när det internationella samfundet har kallat. Tjänstgöringen har inneburit stora personliga risker, umbäranden och slit för den enskilde. Till följd av detta har ett antal svenskar stupat under insatserna, och ett stort antal har kommit hem med fysiska eller psykiska sår, som för vissa har blivit till livslånga trauman. De hittills genomförda åtgärderna för att ta hand om och stötta svenska veteraner är långt ifrån tillräckliga. Fortfarande hamnar enskilda i kläm, vilket är fullständigt oacceptabelt. Mycket mer behöver göras. Vi anser vidare att begreppet veteran bör hänföras inte enbart till de som genomfört utlandstjänstgöring utan omfatta även personal som tjänstgjort nationellt och inte bara militär personal.

Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att regeringen i sitt arbete ska beakta veteranfrågor och tillkännager detta för regeringen.

17. Veteraner, punkt 6 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 24 och avslår motionerna

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 8,

2024/25:3002 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 32 och

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 92.

Ställningstagande

Sveriges veteranpolitik behöver fortsätta att utvecklas. I takt med att fokus för svenskt försvar kommer att läggas på nationellt försvar av Sverige och att försvaret av Sverige också kan komma att ske i andra länder inom ramen för ett gemensamt Natoförsvar kan veteranbegreppet behöva vidgas och komma att omfatta fler. Idag är veteranpolitiken nära förknippad med internationella insatser i ett tredjeland. Vidare ska soldater, officerare och civilanställda som genomför utlandsuppdrag mötas med respekt och det är viktigt att det finns ett ordentligt omhändertagande efter en insats. Jag anser att mer behöver göras för att säkerställa att militära och civila veteraner och deras anhöriga får ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som de utsätts för. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

18. Veteraner, punkt 6 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 92 och
avslår motionerna

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD) yrkande 8,
2024/25:3002 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 32 och
2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 24.

Ställningstagande

De som tidigare arbetat i Försvarsmakten ska kunna känna sig trygga i att få stöd efter avslutat uppdrag. Jag föreslår därför att tillgången till psykosocialt stöd för veteraner, civilanställda och deras familjer ska stärkas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

19. Skydd för utländsk personal, punkt 8 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:810 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Under 2001–2021 närvarade svenska trupper i Afghanistan. För att kunna genomföra sitt uppdrag var dessa trupper beroende av lokalanställd personal för tolkning och för andra arbetsuppgifter. Personer som arbetat för utländska styrkor i Afghanistan förföljs nu av talibanerna. Sverige har i två olika omgångar vidarebosatt medarbetare i de svenska styrkorna och gett dem möjlighet att få skydd i Sverige. Cirka 50 personer som uppfyller samtliga krav för att kunna vidarebosättas blev dock inte vidarebosatta under det tidsfönster som fanns 2021. De är fortfarande kvar i Afghanistan och svävar i stor fara. Jag anser att Sverige har ett särskilt ansvar för människor som nu riskerar sina liv till följd av att de arbetat nära svensk militär i Afghanistan. Jag ser även att det i förlängningen skulle kunna leda till att färre är benägna att ta anställning för Sverige jämfört med andra länder som faktiskt tagit det här ansvaret fullt ut. Därför föreslår jag att regeringen tar fram en ordning som säkerställer skydd för utländsk personal som bistår svenska styrkor i utlandet.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal, punkt 2 (SD)

Matheus Enholm (SD) och Per Söderlund (SD) anför:

Om vårt förslag till ställningstagande i fråga om Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal (res. 5) avslås i den förberedande voteringen i kammaren avser vi att i huvudvoteringen stödja det alternativ som förordas av företrädarna för regeringspartierna (M, KD och L).

2. Veteraner, punkt 6 (SD)

Matheus Enholm (SD) och Per Söderlund (SD) anför:

Om vårt förslag till ställningstagande i fråga om veteraner (res. 16) avslås i den förberedande voteringen i kammaren avser vi att i huvudvoteringen stödja det alternativ som förordas av företrädarna för regeringspartierna (M, KD och L).

3. Personalfrågor (V)

Hanna Gunnarsson (V) anför:

Vänsterpartiet har flera förslag som rör utvecklingen inom personalområdet i Försvarsmakten och resten av totalförsvaret. Dessa rör bl.a. jämställdhet, arbetsmiljö, arbetsvillkor, totalförsvarspliktigas villkor, tjänstledighet för reservofficerare, villkor för utlandstjänst med mera. Dessa har till stor del behandlats i riksdagens beslut om Totalförsvaret 2025–2030 i december 2024. Vänsterpartiet förslag finns att läsa i motion 2024/25:3247.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:23 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra regelverken respektive vidta åtgärder avseende svenskar som deltagit i försvaret av Ukraina och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:296 av Kjell-Arne Ottosson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om införande av ett obligatoriskt tjänstgöringsår för unga vuxna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:497 av Martina Johansson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att föreslå vilka och på vilket sätt vapenfri värnplikt kan genomföras inom de verksamheter som är viktiga att fungera även i händelse av krig och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:505 av Anne-Li Sjölund (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sandö bör utvecklas till att bli ett utbildningsnav för en återetablerad civilplikt och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:602 av Alexander Christiansson (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över deltidsbrandmännens arbetsvillkor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa bättre förutsättningar för nyrekrytering av deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:627 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler individer ska ges möjlighet att genomgå grundutbildning inom Försvarmakten och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:810 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en ordning som säkerställer skydd för utländsk personal som bistår svenska styrkor utomlands och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1273 av Mathias Tegnér (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att formalisera de kompetenser som tillgodogörs inom värnplikten för att dessa ska kunna användas i civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utökad civilplikt som omfattar även sysslor i lantbruket och livsmedelsindustrin för en ökad livsmedelsberedskap och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1406 av Lars Wistedt m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta personalfrågan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta veteranfrågor och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta frivilligorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1731 av Mikael Oscarsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över möjligheten att vid behov inrätta arvodestjänster inom Försvarsmakten för pensionerad militär personal och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över om militära kompetenser ska kunna valideras vid olika offentliga anställningar och att detta ska kunna användas för att premiera försvarets attraktionskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:2265 av Mattias Eriksson Falk och Roger Hedlund (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att utöka Plikt- och provningsverkets verksamhet i norra Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2368 av Thomas Ragnarsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda möjligheterna till ökad personaltillgång i frivilligorganisationerna i händelse av krig och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2493 av Gunilla Svantorp m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av att införa nationella bemanningsriktlinjer inom räddningstjänsten och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda civilplikten till att också innefatta de gröna näringarna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3002 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kunskapen kring veteranvården och veteraners behov och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kommitté med uppgiften att samordna och förbättra mottagandet av veteraner och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kommitté med syftet att effektivisera samordningen kring berörda instanser och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3023 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minst 10 000 värnpliktiga per år till år 2030, med en ambition om 20 000 per år på längre sikt och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förändrad officersutbildning för tidens krav och med flexibilitet för att dela upp utbildningens akademiska delar mer flexibelt och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kadetter villkor och ersättning och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den samlade krigsorganisationen ska öka till minst 115 000 personer till år 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minst 40 % av Försvarsmaktens personal till år 2030 ska utgöras av kvinnor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för Försvarsmakten att ge de anställda goda villkor för att kunna rekrytera officerare, soldater och sjömän och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja Försvarsmakten i att aktivt arbeta med jämställdhet och inkludering för strävan mot en än mer diversifierad personalsammansättning och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja Försvarsmakten i att undanröja hinder för reservofficerare och tidvis anställd personal att öva och tjänstgöra i Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett långsiktigt och utökat stöd veteranföreningarna och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målet måste vara en samlad organisation om minst 26 000 hemvärnssoldater till år 2030 och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera ersättningsystemet i hemvärnet och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rekryteringen av deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP):

58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka räddningstjänsten och förbättra förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten och i ideell verksamhet, även på deltid, och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för civilpersoner att kunna delta i utbildning och träningsverksamhet inom de frivilliga försvarsorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.

86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka attraktiviteten i att tjänstgöra inom Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minst 40 procent av Försvarsmaktens personal till år 2030 ska utgöras av kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska arbeta aktivt med jämställdhet och inkludering och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten löpande ska utvärdera förbanden i fråga om deras jämställdhets- och likabehandlingsarbete och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska säkerställa att kvinnliga soldater har tillgång till utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras förmåga och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och utvärdera de arbetsrättsliga förhållandena inom Försvarsmakten sett till säkerhet i arbetet och frihet från trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka tillgången till psykosocialt stöd för veteraner, civilanställda och deras familjer och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att indexreglera värnpliktigas dagersättning för att det smidigt ska följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis CSN-bidrag och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter för totalförsvarspliktiga som uppbär ersättning att arbeta och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3069 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhet inom Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Pliktrådets ställning ska höjas i syfte att stärka de värnpliktigas rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att indexreglera värnpliktigas dagersättning för att den smidigt ska följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis CSN-bidrag gör och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förplägnadsersättningen för värnpliktiga och kadetter ska reflektera de kostnader som den är menad att täcka samt att den ska indexregleras och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det långsiktiga målet för andelen värnpliktiga 2030 ska vara minst 40 procent kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten behöver göra mer för att komma till rätta med ojämställdhet och ovälkomna beteenden och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försvarsmaktsledningen regelbundet bör följa upp och utvärdera förbanden i fråga om deras jämställdhets- och likabehandlingsarbete och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten långsiktigt behöver säkerställa att kvinnliga soldater ska kunna genomföra övningar och strid med utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras eller gruppens förmåga till strid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att undvika personalflykt och säkra personalförsörjningen inom Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av åtgärder för att skapa bättre möjligheter för reservofficiäres tjänstgöring i Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara möjligt att anställa soldater för längre tid än i dag och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra officersaspiranternas villkor och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta utveckla stödet till militära och civila veteraner och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återaktivera civilplikten för beredskapspolisen och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilpliktiga och räddningstjänst under höjd beredskap och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att krigsplacera ledande politiska företrädare i kommuner och regioner och tillkännager detta för regeringen.